

Afrikaners ! kom aan !
 Ver ons taal moet ons staan.
 Kom, vrinde, staat by !
 Staat vas an ons sy !
 Die tyd is gekom,
 Maak reg wat is krom !
 Die Hollans moet weg,
 Afrikaans is eers reg.
 Ons land het syn taal,
 Van Kaap tot Transvaal.
 Die Hollans moet uit,
 Dit is ons besluit,
 Die Engels is goed,
 Om Regters te groet.
 Afrikaans is vol gees,
 Om gladweg te lees,
 Afrikaans is so plat,
 Dat ons dit kan vat,
 Afrikaans is net lig
 Om lietjies te dig.
 Afrikaans is oek mooi
 Om woorde te gooi.
 Kom, vrinde, kom by !
 Gooi Hollans op sy !
 Lat Engels mar bly !
 Ons taal moet ons kry.
 Ons taal is dit werd,
 Saal op mar jou perd.
 Kom agter ons aan ;
 Laat Hollans mar staan ;
 Hy's amper gedaan.
 Vat, Holland, jou taal !
 Dit het ons bepaal.
 Die Engels kan bly ;
 Mar hou hom opsy !
 Afrikaner kom aan !
 Jou taal kan jy slaan ;
 Van Duits is myn bloed,
 Maar hier is myn goed ;
 Hier is ek gebore.
 Afrikaans wil ek hore.

Myn lietjie is uit,
 Nou sal ek mar sluit.
 Myn lietjie is klaar,
 Die braaibout is gaar,
 Nou gaat ek mar eet,
 Die kos is gereed,
 Nou het ek gedaan,
 Dit sal nou wel gaan.
 Ek sal nou mar stop,
 Myn vroukje, skeep op!
 Dag Lokomotief!
 Jou werk het ek lief.
 En groet uit myn naam
 Jou maters ook saam!

Albertus is myn naam,
 Ek werk nou oek saam,
Herholdt is myn van,
 Ek dig so's ek kan.

LEESBOEKIIS

Op di derde jaarlikse Vergadering 24 Aug. 1878 het di Genootskap dit an di Bestuur opgedra om so gou molik 'n Spel en Leesboekie uit te gé, Dit is gou geskiid. Mar dit het ook 'n freselike storm fan fyandskap lat losbreek by di teenstanders. En dit was 'n faste bewys fer di foorstanders dat dit di regte punt is. Dit het ook gen twe maande geduur ni, of di 1000 boekiis was ferkog, en fan ferskillende kante kom nog anfraag. Ons hoop di punt sal di Genootskap ni uit di oog ferlies ni, en dat hulle binnen kort 'n tweede Spel- en Lees-boeki sal uitge en andere Leerboekiis o'er Syfer-Kunde, ens. In sulke boekiis, in di taal en na di fatbaarheid fan onse kinders geskrywe, sal hulle feul gouwer leer as in 'n vreemde taal waar hulle nooit tuis in word ni.

Mogelik maak sommige di beswaar, dat dit tog ni sal help ni, omdat Afrikaans nog ni op di skole erkend is ni. Mar duisende fan onse

kinders in di buitelande kom nooit op 'n skool ni. Di meeste fêraf wonende Boere neem mar fer 'n tyd 'n skoolmeester in di huis, en weldra sal hulle dit uitfinde dat hulle kinders in Afrikaanse boekies in 'n maand meer leër as in 'n jaar in Hollanse of Engelse boeke. En dis juis di veragterde deel fan onse bevolking, waarvoor Staat en Kerk ni sorg ni, wat ons wil ophelp. En dan hoop ons dat di dag ni meer fêraf is ni waarop Afrikaans sal erkend wees op onse lagere of derde klas skole.

PRYSVRAGE.

Art. X. fan di Reels bepaal dat daar fan tyd tot tyd prysfrage sal uitgeskrywe worde. Dit is nog mar een keer gedaan, toen daar 'n prys uitgelooft is fer di beste Afrikaanse ferhaal. Klaas Waarsegger Jr. het dit gewen met syn verhaal van "Cathrina, die Dogter fan di Advokaat." Dis agtereenfolgens in di *Patriot* gepubliseer, en apart in 'n boeki afgedruk ook. Di ferhaal op sig self is ni bisonder boeiend ni; mar dis deurdronge fan so'n eg patriottise Afrikaanse gees, dat dit al 'n dooierige Afrikaner moet wees wat dit ni met smaak lees ni.

Waarom ni meer prysfrage op di manier uit-skrywe ni? Is di natuurlike fraag wat by ons en by elke leser opkom. En di enige antwoord is: omdat daar nog te min skryflus is. As di Genootskap weet dat daar 10 sal perbeer om te skrywe op elke prysvraag, dan skryf hulle seker 4 per jaar uit. Mar goeie dinge kom langzaam, seg di spreekwoord.

Wat egter beter beantwoord is prysfrage fer kinders. Di uitgewer fan di *Patriot* het laas twe, 25 talle Bybelse Raaisels opgege fer kinders onder 12 en onder 15 jaar oud, en daar is ni minder as 47 oplossings ingekom, en di meeste daarvan foortrefflik. Dis fer 'n eerste proef uitmuntend. Dit toon wat 'n belangstelling en leeslus en skryflus di *Patriot* by di opkomend geslag opwek.

3. GELDSAKE.

Uit di flugtige o'ersig blyk dit dat di Genootskap in di dri jare tyd met di één talent wat hulle had gewoeker het. En dit het ni gegaan sonder moeite en grote opoffering. By di eerste jaarlikse verslag staat wel an di slot: "Di Tresurier leg foor 'n ferslag van Inkoms en Uitgaaf fan di jaar, waaruit blyk dat daar 'n bitji o'er is." Mar as ons di Notule fan di menigfuldige fergaderinge fan di eerste jaar naslaat, dan sien ons haas an di slot fan elke fergadering 'n lys fan "Vrywillige Bydrage," fan £6 tot £2 per keer, en dit deur 'n 20 of uifers 30 lede, wat ni juis tot di ryke behoer ni. In di tweede jaarlikse ferslag word 'n tekort gerapporteer van £173 7s. 1d. Dit is deur di Genootskap met 'n wynig hulp fan buiteaf gedra. Di derde jaarlikse verslag rapporteer 'n tekort van £141 12s. 4d.

Toen was dit dat 'n paar lede huiwerig werd om ferder fort te gaan, daar di las te swaar begin te druk op wynige skouers. Mar enige lede kom toen moedig foorwaarts en biid an om di hele geldelike ferandwoordelikheid ferder op hulle alleen te neem, en di *Patriot Almanak*, ens., heeltemaal fer eie rekening te neem. En daarmee het di Genootskap as werkend liggaam so goed as uitgediin, soos dit lyk. Di Genootskap was nodig soos 'n stok wat jy by 'n jonge boomp steek om hom te ondersteun. Mar sodra di boomp groot word en di steun, ni meer nodig het ni, dan be in die stok ook te ferrot

4. TAKGENOOTSKAPPE.

Kort na syn oprigting, op 4 December 1875, het di Genootskap di follende Reels fer Takke fan di genootskap angeneem.

I. As 7 Lede daarom vraag by di Bestuur fan di Genootskap, dan kan di fer hulle reg gé om 'n tak op te rig.

II. Di Takke moet fer hulle hou an di Re'els fan di genootskap so fêr as mo'entlik is. Mar hulle kan fer hulle selwers bepalings maak daarby, as dit mar ni in stryd is met di Re'els ni.

III. Di Bepalings wat hulle bymaak sal daarom eers moet goedgekeur worde deur di Bestuur fan di Genootskap.

IV. Di Takke moet ook Notule hou fan hulle Vergaderings.

V. Di Takke en di Genootskap moet fer maak 'n uittreksel stuur fan di Notule fan elke Vergadering.

VI. Di Genootskap hou alle jare een fergadering tot gedagtenis fan di oprigting, so na as mo'entlik is by di 14de Augustus. Dan word ferslag gedaan fan di hele jaarsyn werk. Dan word di Bestuur gekiis. En dan moet al di Takke een of twé Afgefaardigde stuur, om ook verslag te gé.

VII. Jongelinge fan onder di 20 jaar kan fer hulle ook sulke Takke oprig, vollens diselfde Bepalings.

VIII. As op 'n plek Jongelinge genoeg is, dan befeel di Genootskap an, dat hulle liwers aparte Takke oprig. As dit mo'entlik is, dan moet hulle President daarom ou'er wees as 20 jaar.

Veul Takke is daar daarom ni opgerig ni. Daar is mar 2 in di Koloni gestig, en een in Transvaal, terwyl 'n plan wat op twe plekke in di Vrystaat bestaan het om Takke op te rig tot nog toe ni uitgeoer is ni.

Waan is dit te wyt dat di lede en Takke fan di Genootskap sig ni in gelyke mate uitgebrei het met di uitbreiding fan di werk en di beginsels fan di Genootskap?

Is di Reels ni goed ni? Sommige artikels is wat moeilik. Mar di kon hersiin en ferander worde.

Of is onse boerebevolking nog ni ryp fer sulke fereniging ni? Ontbreek dit hulle an lyders? Di laaste is di waarskynlikste oorsaak, daar digene wat gewoonlik voorgaat in alle publike sake, hiir en daar 'n Engelsman of Hollander op di dorpe, dit juis ni in hulle belang find dat di Afrikaners self opgekweek word tot selfstandige handeling ni.

Hoe dit sy, di feit is daar dat di Genootskap self op laas ni meer uitgebrei het ni. Waartoe dit nodig is, weet di Heer, di tot nog toe so sigbaar di saak bestuur en g'lei het. En as 'n herlewing ook daarin nodig is, dan sal di Heer dit wel op syn tyd g'e.

ONS TOEKOMSTIGE LANDSTAAL.

Dat di Afrikaanse taalbeweging na di hart van di *befolking* was, blyk uit di snelle toeneming fan di *Patriot*, terwyl andere tydskrifte met moeite deur kerkelike en burgerlike autorityte opgehou moet worde; uit di rasse uitferkoop fan alle boeke deur di Genootskap uitgege, terwyl di hele Geref, Kerk ni in staat was om leeslus op te wek deur hulle Boekfereniging ni.

Marsou dit ooit in hogere kringe ingang finde, of erkend worde? Eers het dit ni so gelyk ni. Daar was 'n algemene swygende feragting en miskenning. "Dit sal syn ye dood sterwe!" seg di een.

"Dis mar 'n klyn klompi domme gekke!" roep 'n ander. En as dit van menselike mag afhanklik was, dan het hulle di hele saak dood geswyg.

Mar toen di saak so met rasse skrede forfgang maak by di bevolking, werd di hoge here ferplig om daarfán kennis te neem. Di eerste openlike kennismening daarfán was in

HOOFREGTER DE VILLIERS SYN FOORLESING

wat ons hiir in syn geheel fertaal.

Redevoering

van Hoofregter J. H. de Villiers, op die Jaarlikse Vergadering van die Openbare Boekery in die Kaarstad, gehou op 13 Mei 18:6.

Dames en Menere,— By die oerlees van die toesprake van die manne van onderskeiding, wat my op die plaas voorgegaan is, het dit myn andag getrokke, dat hulle met weinige uitsonderings, begin met 'n verontskuldiging ver hulle onderneming om voor te sit by een van die jaarlikse vergaderinge, of met 'n betuiging van leedwese, dat die keuse van die commissie nie op 'n bevoegder persoon geval is nie. As so 'n verontskuldiging ooit nodig was dan is dit verseker in myn geval, omdat myn vak en vroegere werksaamhede, mar 'n slegte voorbereiding verskaf het ver die moeiliketaak om 'n gemengde gehoor van dames en here in 'n gemaklike en algemeen gewilde styl toe te spreek oer 'n onderwerp wat an letterkunde, wetenskap of kuns verwant is. Egter kan ek nie gemoedelik verklaar dat ek die keus van die commissie betreur nie want niet teenstaande die tekortkominge waarvan ek goed bewus is, verbly ek my oer die geleenheid om enige woorde in die openbaar te sé oer 'n saak, waar ek groot belang in stel, en wat na myn mening in 'n belangryke verhouding staat tot die toekomstige ontwikkeling en welvaart van myn landgenote.

Die onderwerp, wat ek ver 'n beknopte behandeling gekies het, kan kort saamgevat worde in die vraag: watter taal sal waarskynlik in die toekoms die (taal) van Suid Afrika wees? En met te praat van die taal van Suid Afrika bedoel ek die taal van die massa van die bevolking nie alleen met inbegrip van die amtenare, die wati n koophandel betrokke is, die vakkundige en ander verstandelik ontwikkelde klasse nie, mar ook die landbouwende bevolking en arbeidende klasse. Sal die taal van Holland syn heerskappy suiwer en onbevlek weer herstel? Of sal dit wees die taal van Holland, soos dit veranderd, of, soos sommige seg, bedorwe is deur die anraking met die taal van Engelse, Duitsers, Maleiers en Hottentotte of deur die langsame gang van spraak verwisseling en klank ontbinding? Of sal die Engels oer albei voorgaande segevier? Ver die meeste sal die antwoord op die vrage regte eenvoudig lyk. "Dit is n Engelse kolonie" sal hulle se, "en vroeger of later moet Engels die taal van die bevolking worde." Met so te redeneer vergeet hulle egter dat die moedertaal van 'n land sig nie nes 'n ou verslyte stuk klere lat weggoi as dit uitgedien het nie; dat daar baing jare toe nodig is, eer n vreemde taal an 'n hele volk kan geleer worde, dat daar veule geslagte moet voorbygaan voordat hulle daarmee eie kan worde, en dat

sels na daarmee eie te wees oue herinnerings en vooroordele voortdurend sal saam werk om die indringer teen te staan. Tot nog toe—hoe ongelooflik dit mag lyk—is daar mense, gebore, opgevoed en woonagtig in die Hooglande van Skotland en in Wallis, wat die Engelse taal nie verstaat of spreek nie. In Canada verstaat en spreek 'n gedeelte van die bevolking slegs Frans. In sommige wyke van die Elzas, wat omtrent twee ewe deur die Franse beset was, praat die landbouwers net Duits, en in 'n gedeelte van Friesland is die taal wat die bevolking spreek, glad onverstaanbaar ver die ingesetene van ander provinsies van Holland. Dit is die boerebevolking wat altyd die meeste vashou an 'n taal, en ons land bestaat hoofsaaklik uit 'n boerebevolking.

Ek moet egter nie verstaan worde as of ek die onmogelike wil bewys dat een taal nie deur 'n ander kan verdring worde nie. As dit myn stelling was, sou dit vermy onnodig wees om 'n woord meer te sê, omdat die redelike gevolgtrekking onvermydelik sou wees dat Kaaps-Hollans, wat die taal is van die massa van die boerebevolking van die kolonie, deur gen ander kan of sal opgesit worde nie. Myn doel was meer om in die begin an te toon, dat die vraagstuk, wat die onderwerp van die verhandeling uitmaak, nie so gemaklik op te los is as party mag denk nie.

Daar is ongetwyfeld voorbeelde gewees van hele volke, wat hulle eie taal ver 'n vreemde lat vaar het. Soms het di taal van 'n verowerende volk di van di verowerde volk glad verdring. So het byv. die taal wat in England ingevoer is deur die Angele, Saksers en Jutte. die van die ou Britte, an wie 'n Celtise tongval eie was vervang. Hier en daar is enige kwynende kentekens van die al oue taal gebly soos tot onlangs in Cornwall, nar op die ou end het Angel Saksisch of Engels die oerhand behou. So het die Latynse taal sig oek gevestig in vele van die Europese lande, wat onder die Romeinse heerschappy gebring was. Voor die oerwinning deur die Romeine van wat nou Frankryk is, het die ingesetene 'n soort van Celtisch gepraat, mar in ongelooflike korte tyd het hulle met die wette en instellings van Rome oek syn taal aangeneem. Die Franke, 'n Teutonise ras, het Frankryk oerstroom na die val van die Romeinse Ryk en die taal aangeneem wat deur die inwoners gesproke is, en slegs Teutonise woorde, spreekwyse en maniere van uitdrukking behou. Gedurende drie ewe na die Normaanse verowering van England, was Frans en Engels neffens mekaar in gebruik, totdat eindelijk Engels die taal van die verowerende nasie lat wyk het. Mar ons hoef nie ver na ophelderende voorbeelde te soek nie. In die Westelike distrikte van die Kolonie het die taal van die oor-

orspronklike bewoners reeds plaas gemaak ver die Kaaps Hollans en in die Oostelike distrikte ge dit langsaam mar seker pad ver die vaste vooruitgang van Engels en en Kaaps-Hollans.

Wat waar is van nasies en volksstamme, is oek waar van grote partye landverhuisers, wat sig in lande neerset waar 'n taal gesproke word wat verskil van hulle eie. Die Hugenote, wat na die intrekking van die Edict van Nantes teen die einde van die 17de eeuw uit Frankryk gevlug is, het geredelik die taal geleer van die lande waarin hulle afstammeling die kennis van hulle moeder taal verloor. Die abt De la Caille, wat ver sterrekundige ondersoek die Kaap besoek het, 70 jare na die aankoms van die Franse vlugteling, leg die vollende persoonlik opgedane getuigenis af. Na die vlakke van Drakensteiu, in die buurte waarvan die Hugenote hulle eers neergeset het, beskrew te hê, seg hy :

“Met betrekking tot die vlugteling, hulle het die Franse taal bewaar en an hulle kinders geleer ; mar omdat die (kinders) verplig was Hollans te praat, gedeeltelik omdat hulle al hulle sake moes doen met Hollanders en Duitsers, wat Hollans praat, en gedeeltelik omdat hulle getroud of verwant is met Duitsers en Hollanders, het hulle kinders gen Frans geleer nie, sodat, nou daar gen oorspronklike vlugteling oergebly is nie dit slegs hulle kinders is wat Frans spreek, en die is algar oud. Ek het gen enkel persoon gesien wat onder die 40 is en Frans praat as hy nie self uit Frankryk gekom is nie. Ek kan egter nie met sekerheid verklaar dat dit algemeen die geval is nie, mar deur die wat Frans praat is my versekerd, dat daar in 20 jare gen persoon in Franshoek sal wees wat die taal sal kan praat nie.”

As hulle inplaas van 20 die Abt 50 opgege het sou die voorspelling ten stelligste bewaarheid wees. By die begin van deuse ew was die kennis van die Franse taal heeltemaal verlore onder die Afstammeling van die Franse Hugenote. en as daar nou onder hulle is wat Frans verstaat of spreek, mog hulle dit van hulle Franse meester geleer, mar verseker nie van hulle voorvaders geërwe hê nie.

Dis dan duidelik dat in die kolonie die tale van die oorspronklike bewoners ten ondergang gedoemd is, en dat die Frans nie sal herlewe nie ; mar dis nie net so duidelik, watter taal die plaas sal inneem nie. Twee of meer Europese tale mag 'n tyd lang neffens makkaar bestaan, mar dit vereis gen profetise blik om te voorspel dat ten slotte die een die ander sal verdring nie. Die vraag is watter sal dit wees ?

Sestig jaar gelede is met sekerheid voorspeld dat Hollans, dit wil se die taal van Holland, as onderskeie van

die Kaapse taal—die meester sou bly. In die tyd—sover as 'n mens kan oordeel na die skrale literatuur van toen—was die stryd lustigheid tussen die voorstanders van Engels en Hollans ten toppunt geklim. Die Hollandse party beskou dit as 'n teken van vaderlands liefde om Hollans te praat en vort te plant. Die Engelse party van hulle kant ag dit 'n blyk van getrouheid aan Engeland om Engels te praat en vort te plant. Langsamerhand egter het die hewigheid van die gevoel bedaar; mar dis tog nie uitgerewe nie. Toen an die end van 1825, die Hollandse "Tydschrift" uitloop het die Engelse *Chronicle* 'n juigtoon lat hoor in die vollende bewoordinge:

"Othello het uitgedien. Oerlede in die ouderdom van 365 da'e. 'Het Nederduitsche Zuid Afrikaanse Tydschrift' diep betreurd deur die lui van die Kaap, wat van voor die Sonvloed dagteken en die afstammelings van Van Riebeeck, wie syn geskifte deur die oerledene diep bestudeerd was, en wie syn wapen onlangs an die stadshuis van Syn Majesteit George IV hernuud is. Die afgestorwene had 'n eigenaardige geneigdheid en humeur, en ofskoon opgepas en as ware getroetel, in die wieg van die Regering geskommel en die geswore seun van Groot Brittanje, het hy egter nooit die lippe opgemaak tot lof van syn (Brittanjes) sede, gewoonte en taal.'

Hulle pligplegings in plaas van die voorstanders van Hollans te ontmoedig het hulle angespoor tot grotere bedrywigheid, en die ontslape tydskrif sien toen weer di lig, onder 'n veranderde titel. Dit werd egter gevoeld dat die bederf wat di Hollandse taal ondergaan het, 'n grote struikelblok was op die pad van syn algemene verspreiding, en syn ondersteuners het toen getrag, om hom van vervalsing te suiwer, in andere woorde, om die taal van Holland vry van koloniaal vermengsel te herstel. As 'n eerste stap om die doel te bereik, onderaem 'n seer geleerde professor om 'n boek te skrywe, waarin die barbaarsheid van Kaap Hollans ten toon sou gesteld worde, en waarin die mense van die kolonie moes leer om nie alleen goeje Hollans te lees nie mar ook te skrywe—kort geseg, 'n boek wat die wonderdadige uitwerking sou he, om die een taal v r 'n ander in die plaas te stel, as die moedertaal van die volk. Die denkbeeld werd in 1840 opgevat. In 1844 verskyn dit onder die titel; "De Hollandse Taal in Zuid Afrika hersteld," mar in plaas van an die eersugtige oogmerke van syn bewonderaars te voldoen, was dit 'n gewoon taalkundige leerboek, met hier en daar een paragraaf wat die Kaapse taal aanwys, en met 'n aanhangsel van 'n lys van woorde wat an die Kaap gebruikelik is, mar in Holland nog nie ver gelouerd deurgaen. Die voorrede egter verklaar die verandering van die plan. Nadat die skrywer

syn oorspronkelyk in die oog gehoue doel vermeld het, gaat hy so voort :

“ Wy kunnen dit niet ter neder schryven, zonder zelf te glimlachen om het denkbeeld, dat wy ons, by den aanyang dezer onderneming, misschien diets maakten, dit te kunnen doen. Drie jaren en zes maanden zijn er sedert verlopen ; en in dien tusschentyd hebben wy zoo veel nieuwe proeven van onverschilligheid, ten aanzien van de Hollandsche taal, opgemerkt, dat wy nu althans over de mogelykheid om het kwaad te stuiten, geheel anders denken. Thans beschouwen wy de taal, waaraan wy onze moeite besteden, gelyk een geneesheer een ongeneeslyken lyder, wiens kwaal in hare verderflyke uitwerkingen wel eenigzins kan gematigd, wiens gewissen dood wel eenigen tyd kan vertraagd worden, maar op wiens volkomen herstel niet meer te hopen valt.”

In die boek selfs stem die skrywer eyter toe dat die beskaafde klas o'eral hulle bes doen om die kenmerke van die Kaapse spraak af te lê, en dat veel van die opgenoemde voorbeelde in die boek van die platte taal van die Kaap by die onbeskaafde klas tuis hoort. Hy voeg daarby dat wie grammaties praat, geseg wor¹ hoog Hollans te praat, en dat 'n Engelsman wat Hollans praat, dit altyd doet in die platte taal van die Kaap. Van 1844 tot nou is die onverskilligheid waaro'er Dr. Changuion klaag eer toe-as afgenome, terwyl, as hy nog hier was hy nie langer die troos sou smaak om te denk dat die beskaafde klas die Kaap Hollanse spreekmanier laat bly nie. Hy sou integen bevinde dat wat verkeerdelyk Hoog Hollans genoem word, byna geheel uit die gewoon gesellig omgang verbanne is, en dat selfs op die preekstoel, die jongere geslag van Nederd. Ger, predikante nie altyd na die taalkundige suiwerheid streef, wat die ou'e geslag onderskei en wat nog van 'n predikant in Holland verwag word. Selfs die immigrante, wat uit Holland hiernatoe kom, neem die Kaapse taal an, en hulle kinders leer gou by voorkeur om te praat in ons sagte en gemaklike taal as in hulle hardklinkende moedertaal. Dit kan te wyte wees an die klein getal van immigrante wat na Suid Afrika kom, mar daar bestaat gen waarskynlikheid dat 'n genoegsame grote stroom van landverhuisers uit Holland hierheen sal vloei, om invloed te he op die toekomstige taal van die land nie. Daaron, geoordeeld na die ondervinding van verlope ty'e, en die srekking van die teenwoordige, kan ons veilig tot die slotsom kom dat Hollans nie die bestemming het, om die toekomstige taal van Suid Afrika te worde nie.

Inderdaad, ons hoor oek nie meer van pogings om die Hollandse taal in Suid Afrika te herstel nie.

Mar weinige van julle sal misskien weet, dat in sekere plase op die o'enblik kragtige pogings aangewend word,

om an die Kaaps-Hollanse dialek 'n voordurend bestaan te verskaf, deur dit te erken, en as die letterkundige taal van Suid Afrika an te neem. 'n Maandblad genaamd die "Patriot" is begonne, wat verklaar alleen die taal te gebruik, en ek verneem dat die bevorderaars van die blad voornemens is, om 'n Geskiedenis van die Kolonie en 'n Bybelvertaling in dieselfde taal uit te ge. As dit die doel is van die vereniging om die verstand en hart te tref van diegene ver wie iedere andere taal onverstaanbaar is, dan kan daar niks meer prysenswaardig wees nie. Mar dit skyn my twyfelagtig toe, om die minste te se, of daar enig aansienlik gedeelte van onse bevolking is wat nie goed Hollans kan verstaan nie. Hoe verbasterd die Kaaps Hollans ook is, meen ek, dat wie genoeg geleerd is en verstand het om dit te lees en te verstaan, ook in staat sal wees om taalkundig Hollans te begryp, Sonder twyfel, moet die behoefte van die Hollans-sprekende Koloniste nog ver 'n lang tyd deur andere, dan Engelse korante vervuld worde. mar dit is my nie bewus nie, dat die bestaande Hollanse korante, wat tot dus ver met soveul bekwaamheid billikheid en gematigheid bestuur is, nie in staat is om an die behoefte te voldoen nie, en hulle redakteure het dit tot nog toe nie nodig geag, om af te daal tot die gebruik van Kaaps- Hollans, alleen om hulle verstaanbaar te maak. Ook is dit my nie bekend, dat die Hollanse vertaling van die Heilige Skrif ver enig aansienlik deel van die Hollans-sprekende ingesetene van die Kolonie onverstaanbaar is nie. Die taal van die o'ersetting en Luthe s Duitse vertaling is so eenvoudig en te gelyk so suiwer, dat dit moeilik is om te glo in die noodsaaklikheid van 'n ander oersetting wat meer bevattelik sal wees, of ver die hogere of ver die lagere stande. Natuurlik gaat die vraag my nou nie an, of 'n mens nie nader sou kon kom tot die hedendaagse kritiek, mar alleen die vraag: is die taal verstaanbaar of nie? So geheg is die Engelse Protestante an die vertaling, wat as die "Bybel van Koning Jacobus" bekend is, dat ofskoon die getal van woorde wat in die Bybel voorkom, en wat sedert 1611 in onbruik geraak is, 'n vyftiende deel is van die getal woorde wat in die Bybel gebruik worde, ieder voorstel om in plaas daarvan 'n verbeterde o'ersetting uit te ge en wat meer met die teenswoordige taal van England ooreenkom, na ek meen, met weinig vermoediging of goedkeuring van die kant van di Engelse volk, ontvang sal worde. In alle geval sou gen Engelsman, wat die waardigheid van die Bybel op prys stel, in eens voorstel om daar 'n nuwe vertaling van te maak in een of ander *patois* wat in enkele streke gesproke worre, op grond dat die bestaande gewettigde vertaling nie volkome verstaan word nie. Die Duitse Protestant klem hom vas met liefde, nie on-

vermeng met trots, an die beroemde vertaling van Marten Luther. en hy sou sig erger as 'n man sou trag om daarvoor 'n vertaling in plat-Duits, ten nutte van die lagere klasse, in die plaas te stel. Die Hollandse gewettigde vertaling het wel is waar enige veranderinge ondergaan in die hoofsaak het hy die taal en die grammatiese styl behou wat daaraan gegee is deur die nougesette vertalers, wat deur die Dortse Synode van 1619 benoemd is. Dit is ver onse Suid Afrikaanse Patriottie bewaard om te ontdek, dat daar 'n diepte van eenvoudigheid is, selfs bowe die wat deur die Hollandse osersetting bereik is, en dat in ons midde 'n klas van mense bestaan, wier onnosel gemoed en swak verstand nie getroffe kan worde, sonder (as ek myn so mag uitdruk) die Heilige Skrif tot hulle maatstaf te lat neerdaal. Wat myn betref, glo ek nie dat die Hollans sprekende inwoners van die Kolonie, tot die staat van verstandelike verlaging afgedaal is nie, mar selfs al was dit, dan sou dit 'n veel edeler en nuttiger werk wees om hulle verstand op te hef dan om die enige boek te verdring, wat om syn algemene lesing onder ons nog 'n maatstaf van juiste, suiwere en egte Hollans bewaar. Ver wetenskaplike einde sal dit seker nuttig wees, om die bewyse te bewaar van die grote verandering wat die Hollandse taal ondergaan het deur dat dit o'ergeplant is van Holland na die Kolonie. Die bevorderaars van die so ewe genoemde beweging sou op dieselfde wyse 'n goeie diens doen om 'n versameling te maak van die brokkies grappige en o'erspronkelike digstukkes, wat o'eral in die land te vinde is, en waarvoor die taal nie so ongeskik is nie. Mar as die nuwe Suid-Afrikaanse letterkunde ten doel het, om die verspreiding van Engels te'en te hou, en die invoer van Hollandse letterkunde te belet glo ek dat dit 'n misslag is, en op die end sal blyk 'n mislukking te wees. Dit is ydel om te verwag dat Kaaps-Hollans gou, indien ooit, 'n letterkundige taal sal worde, in die hoogste sin van die woord, bekwaam om in 'n wedyver vol te hou met Hollans of Engels. Omdat dit arm is in getal van woorde, swak in syn verbuigings, gebrek an juistheid van mening en ongeskik om denkbeelde uit te druk verbonde met hogere gedagtsfere, sal dit 'n grote wysiging moet ondergaan, voordat dit 'n letterkunde sal voortbring wat die naam verdien. En die krag en bekwaamheid, wat verspild sou worde om die taal so ver te bring, sou nuttiger besteed worde in die toeiening van die ryke en heerlike taal, wat voor ons gereed lê as 'n taal met letterkunde van die eerste rang. Die slegste kenmerk van die nuwe beweging is dat dit 'n beroep doet op die vaderlands liefde van die koloniste om hulle ondersteuning te verkry alsof vaderlandsliefde alleen bestaan in die behoud

van die gebruike, van ons voorvaders, en dit daar nie op an kom of sulke gebruike dit wêrl is om behoude te worde nie. Dit sal vervas 'n dodeliker vaderlandsliefde wees as die geestelike toestand van ons landgenote verbeter en opgehelp word deur hulle die uitgestrekte hulpbronne van verstandelike rykdom oop te stel. wat die studie van die Engelse letterkunde moet onthul. En as enige vooroordele hulle in die weg staat sou die ware Patriot dit bestry, selfs op die gevaar af van syn eie pulariteit te verlies, net mar om syn landgenote nie te lat agterbly in die wedloop na beskawing en geestelike verbetering nie. Dog dis waarlik misbruik van woorde, as gepraat word van patriotisme in verband met die onderwys. Die Franse kolonis van Canada of die Hollandse kolonis van die Kaap, bemin syn eie land nie so veul te meer omdat Frans of Hollans syn moedertaal is nie. Die Australiër of die Canadiër van Engelse afkoms bemin syn eie land nie minder omdat Engels syn moedertaal is nie. Die Amerikane het Engels gepraat voor die onafhankelike oorlog; egter het hulle op manmoedige wyse hulle regte gehandhaaf teenoer die Regering en Parlement van Groot Brittanje. Toen hulle hulle onafhankelikeid verworwe het, het die gebruik van die Engelse taal hulle nie verhinder om een van die vernaamste mededingers van die moederland te worde nie. Ek siet dus gen gevaar ver die patriotisme van Suid Afrikaners, of hulle al in die Kolonie of een van die naburige State woon - as hulle sal ophou om 'n Hollandse dialekt te spreek nie. Alle eer an die land, natuurlik (physiek) so klein, sedelik so groot, wat die eerste beskawing in Suid Afrika gebring het. Ek wens dikwils dat die geskiedenis daarvan, hier meer bestadeer word veral deur hulle' wat tot die land opsiet as die voorbeeld ver ons tot navolging. Mar dis ongelukkig te waar, dat die geboorte plaas van die godsdienstige en burgerlike vryheid die indirekte middel was om in hulle Kolonies die grofste vorm van dwingelandy (despotisme) daar te stel. As die staatsliede van Holland onmiddelik verantwoordelik was ver die goeje bestuur van hulle Kolonies, dan twyfel ek nie of die sake sou glad anders gewees hê. Dog die bestuur van die Oos-Indise besittings was toevertrou an 'n handelsmaatskappy, wat hulle weinig bekommer het om die sedelike, verstandelike of stoffike, vooruitgang van die ingesetene, solang as die maatskappy mar alleen handel kon drywe en an die aandeelhouders 'n grote wins kon oplewer. Die Kaap die Goede Hoop, as een van die handelstaties van die maatskappy, val direk onder die bestuur daarvan. Ver anderhalwe euw het hulle die wanbestuur oer die land uitgeoefen, in sulk 'n omvang dat die kwaje gevolge van hulle wanbestuur nog merkbaar is.

As julle ver die bewering bewys wil he, lat myn julle dan verwys na die uitstekende voorlesings van die geleerde Regter en ware Patriot, die vroegtydige dood van wie nog betreurd word deur die lede van syn vak in die hele Kolonie, ek bedoel o'erlede Regter Watermeyer.

Verseker het ons Hollanse regeerders weinig anmoediging gegee ver enige taal behalwe hulle eie. Ek het reeds gewag gemaak van twee oorsake, waar an die abt de la Caille die afneming en trapsgewyse vernietiging van die Franse taal onder die nakomelinge van die Hugenote toeskryf. Hy kan daar gerus 'n derde en kragtiger, as een van die twee, bygevoeg het. Dit was die vaste besluit en die bepaalde politiek van die Kamer van XVII, soos die algemene Raad van Bestuur van die Hollandse Oos-Indise maatskappy genoemd is, om die gebruik van die Franse taal slegs in sover te gedoge as volstrek nood-sakelik was, en om die uitbreiding daarvan geheel en al te verhinder, en die plaselike raadslede an die Kaap was nie traag om die wense van hulle meerdere uit te voer nie. Die waarheid van die bewering word ten volle gestaaf deur die oue argiwe van die kolonie; dog ek sal my te vrede stel met seer weinige anhalings.

In die jaar 1701 skryf die plaselike Raadslede an die Kamer dat die Franse predikant, Pierre Simon op die punt staat van uit die Kolonie te vertrek en dat hulle tog 'n ander predikant in syn plaas moet uitstuur. Die antwoord, gerig an gouverneur van der Stel, en onder-tekend deur al die lede van die Kamer, was gedagtekend 20 September 1701 en luid aldus :

“ Ons veronderstel nie dat die Eerw. Pierre Simon die Kolonie sal verlaat voordat 'n ander predikant, kom om syn plaas in te neem nie. Deur die Kamer van Amsterdam sal iemand uitgestuur worde wat die Hollandse en Franse tale verstaat, nie, soos ons dit verstaan, om in die laasgenoemde te preek nie, mar slegs om die oue koloniste, wat nie ons taal verstaan nie, te besoek te vermaan en te troos. Deur sulke middelle sal dit ons naderhand geluk om die taal te vernietig en, as ware, verban van die plaas, en met die doel in die oog sal jy sorg dra, dat die skole ver gen ander of verder doel sal gebruik worde nie, as om die jeug ons taal te leer lees en skrywe.”

Na 'n sorgvuldige deurlesing van die ou oorkonde vind ek gen vormeel besluit wat deur die Raad geneem is by die ontvangs van die boodskap nie, mar in hulle antwoord van 3 Februari 1702, wat 'n belangrik verslag bevat van die maatskappelike en geldelike toestand van die volkplanting, kom die vollende voor :—“ Wy zullen zorg dragen, dat door middel van de Hollandsche taal in de Kerk en school te Drakenstein, de Fransche taal in onbruik zal raken onder de leden der gemeenten, en dus in den loop des tyds geheel zal worden uitgeroeid ; en dit zal des

te gereeder geschieden, dewyl er geene Fransche scholen meer zyn." Die Raad het sig an die belofte gehou en gen geleentheid ongebruik laat verby gaan om die Franse taal te ontmoedig en selfs te verbiede nie. So vind ek dat in Desember 1709, by die ontvangs van 'n brief in Frans, van die kerkraad van Drakenstein, waarin die name werd an die hand gegee van sekere persone, as geskik en bevoeg om gekies te worde as lede van die Kerkraad, die Raad die vollende besluit geneem het: "Dat den Kerkeraad worde verwittigd dat dezelve voortaan geene brieven zal mogen schryven aan de Regeering in de Fransche taal; maar dat dit zal moeten worden gedaan in de Hollanse alleen."

Uit wat ek gesien het omtrent die Hollanse oos-Indise maatskappy, blyk dit duidelik dat ons mar 'n uiters geringe dankbaarheid verskuldig is an die nagedagtenis daarvan: en die bitjie wat ons daaraan verskuldig is sou ons slegs ongenoegsaam afbetaal deur 'n taal in stand te hou, wat in die ore van die Direkteure hateliker sou geklink hê as die Franse, en barbaarser as die Engelse self. Dog ek gio nie dat dit instaat sal gehou worde nie. Gedurende verskeie geslag; te mog die twe tale meer of min same, naas makaar woon dog op die end sal die geskikste die langsliewende wees Langsamerhand wyk die oue vooroordele teen Engels verstandiger insigte. Die jongste onder ons kan sig waarskynlik die tyd herinner, toen dit as 'n soort van heiligs kennis sou beskou wees om voor te stel dat 'n preek in die Engelse taal sou uitgesproke worde in die Hollans Gereformeerde Kerk hier in die stad, terwyl ons tans bevind dat 'n Engelse diens net so gereeld gehou word as 'n Hollanse. In menig sogenoemde Hollanse huishouding is Engels die huistaal van die familie, en namate die ankomende geslag opgroei, kan verwag worde dat die neiging sal toeneem. In die Hoofstad van die Oranje Vrystaat self word, soos ek van geloofwaardige syde verneem het, Engejs net so veul gehoor in gewone gesprekke as Hollans, ja deur die Vrystaatse bevolking word stellig beweer, dat Engels juister en algemener gesproke word in Bloemfontein as in die Hoofstad van ons Kolonie. As ons 'n blik slaat op die letterkunde wat in ons Kolonie ingevoer word, bevind ons, dat die Engelse boeke die getal al die oerige saam geneem, oertref. In die buite dorpe, wat openbare boekerye het, maak die Engelse boeke die grootste gedeelte van die versameling uit. In hierdie beekery self, wat kan beskou worde as in sekere mate die smaak van die lesend publiek van die volkplanting an te dui, is die eweredigheid van Engelse teen Hollanse boeke soos 9 teen 1. Ook moet 'n mens sig hieroer nie verwonder nie. Die praktise nut van 'n taal sal altyd die grootste waarborg wees ver die verspreiding daarvan.

By belangrike handelstransaksies en offisiële briefwisseling is die gebruik van Engels so goed as onmisbaar geworde. Die strenge noodsakelikheid vereis buitendien 'n kennis van die Engelse taal van die wat hulle land wens te vertegenwoordig in die Parlement, of te praktiseer in Geregshowe, of lede te worde van afdeelingrade en Municipaliteite of bevoeg te worde ver die amp van Vrederegter, of sig te wy an die edele betrekking van onderwyser van die Koloniale jeug. Dog, onafhankelik van die praktise nut van 'n taal sal die angebore rykdom en krag daarvan, dit 'n onmetelike voordeel verskaf bowe die armere en swakkere, wat daarme wil wedywer. Op welsprekende wyse is angemerkt deur Donaldson in syn *Varronianus*, dat, " 'n taal ons alleen dierbaar is, as ons die vermoge daarvan ken en wanneer dit as geheilig is deur 'n duisend betrekkings met onse beskawing, ons letterkunde en ons gerief, So lang as dit mar die onduidelike uitings lispel van half opgevoede mense, het dit gen vat op die harte van die wat dit praat nie, en word dit geredelik verontagsaam of verworpe ten gunste van 'n beskaafder taal, wat terwyl dit name vind ver die, te vore onbekende, weelderighede van die beskawing, ook die gemeenskap open met die wat optre as die ankondigers van sedelike en verstandelike wedergeboorte " Ver die waarheid van die opmerking strek as voorbeeld die bereidwilligheid, waarme die ou Gallen die taal van die Romeine anneem het. Dis ongetwyfeld waar dat die taal van 'n nasie meer die gevolg as oorsaak is van hulle verstandelike hoedanighede, mar dis net so goed waar dat die verstandelike vooruitgang van 'n nasie groteliks onder die invloed staat van die taal wat hulle gebruik, of hulle dit van hulle voorouders geërwe of van 'n ander ras anneem het. " Die mense, " seg Lord Beacon, " glo dat hulle rede meester is oer hulle woorde, mar dis ook waar dat die woorde n wederkerige en terugwerkende krag uitoeven op ons verstand. " Kan die taal van 'n volk dan 'n onverskillige saak wees ver die wat die volksbelange ter harte gaat ? As dit waar is dat ons woorde 'n wederkerige en terugwerkende krag op ons verstand vermogens uitoeven, dan is dit seker 'n saak van die grootste belang dat dit heel noukeurig in mening, en instaat moet wees om 'n wye reeks van onderwerpe te behandel en nie te kort skiet om uitdrukking te ge an die gedagte van grote denkers nie. Waar die hoedanighede in die ou taal ontbreek, mar in die nuwe in oervloed anwesig is, is dit gen anmatiging om te voorspel dat die eerste ver die laaste sal wyk nie. Denkbeelde wat in die oue taal nie kan uitgedruk worde nie, vind gerede toegang deur in die nuwe ingekleed te worde. In die loop van die tyd word die nuwe taal ingewewe met die dageliksse lewe van die volk, en inplaa van as 'n indringer beskoud te worde word dit ver hulle

van netso veul waarde as ver diegene by wie dit syn oorsprong gehad het. As 'n afgetrokke stelling sal nimand dit betwyfel nie, dat dit goed is ver 'n volk om een gemeenschappelike taal te praat. Die bedrywighede van die lewe is so dringend en die natuurlike vadsigheid van die mens so groot, dat dit ydel is om te verwag dat 'n groot gedeelte van die bevolking instaat sal wees om twe of meer tale meester te worde. Solange ter as verskillende klasse verschillende tale spreek, kan op die duur geen gemeenschappelike hulle bes aan nie. Met so veule elemente van onenigheid wat onde ons betrekkelik klein en wyd verspreide bevolking bestaat, sou dit ver hierdie land 'n werklike voordeel wees, as die tegenpartydigheid wat uit 'n verskil van taal gebore word. heeltemaal kan weggeruimd worde. In die teunswoordige tyd verkry die kwessie, wat ek nou bespreek, meer as gewone belangrikheid. 'n Onbepaalde sug na 'n nuwere vereniging van die onsamehangende brokstukke van Europese bevolking is oer die land gevare. Die begeerte na 'n Confederasie van die verskillende state van Suid-Afrika win langsamerhand veld. By sommige neem die denkbeeld die vorm an van 'n gebied onder die Britse Kroon; by andere die van 'n Konfederasie van onafhankelike state. Ek sal die kies en verbode grond van staatkunde nie betre nie, mar dit wil ek sê, dat die voordele van 'n gemeenskaplike taal ewe groot sal wees, of ons ook al 'n Suid Afrikaanse gebied onder Britse vlag of wel 'n unie van onafhankelike state onder die Suid Afrikaanse vlag sal hê. Wat die toekoms sal baar kan nimand van ons sê nie. Op syn allerbeste geneem is onse verstandelike gesigskring so beperk dat ons daar meer dikwils in feil as slaag om die volledige werking te ontdek van al die omstandighede, wat die stilswygende gebeurtenisse van die toekoms in syn vorm kne. Plotselinge rampe goi ook dikwils die sorgvuldigste berekeninge omver. Mar sulke o'erwegings hoef ons nie trug te hou van die studie aan die tekene des tyds, en van ons kennis en ervaring van die verledene op di waarskynlikhede van die toekoms te lat gelde nie. Daar is iets gewonne, as ons op die manier instaat is om ons self gereed te hou, en ander te versoek om hulle ook gereed te hou ver naderende gebeurtenisse, waarvan ons die donker skadewe vooraf siet gaan, daar sal niks verlore wees, as ons verwagtings nie ten volle verwesenlik word nie. En as dit as 'n daadsaak mog blyk, dat die loop van gebeurtenisse eenvormig in een en dieselfde rigting gaat sou dit ons plig kan wees om te doen al wat ons mogelijk is om die stroom te stuit, of dit sou 'n verstandiger gedragslyn kan wees, om die onvermydelike an te neem; mar dit sou klinkklare dwaasheid wees om die oge te sluit ver die bestaan van die daadsaak. Om die opmerkings toe te

pas op die vraagstuk waarvan ek uitgegaan is, het ek daar slegs by te voege dat al die feite en argumente, nou deur my bygebring, ver myn lyk op die slotsom te wys, dat die tyd nog ver verwyderd is, waarop die ingesetene van ons Kolonie een algemene moedertaal sal spreek en erken; dat dit egter ten laaste sal kom en dat as dit kom die taal van Groot Brittanje ook die taal sal wees van Suid Afrika.

Daar is veel in di Foorlesing waarme ons hartelik instem, en wat ni weinig bydraag om onse hande te sterk nie, byv. die follende punte :

1. Dat die landstaal "eene belangryke verhouding het tot de toekomstige ontwikkeling en welvaart" fan di inwoners.

2. "Dat de moedertaal van een land zich niet als een afgedragen kleed laat wegwerpen als het heeft uitgediend."

3. "Dat er vele jaren toe nodig zyn, eer een vreemde taal aan een geheel volk kan worden geleerd; dat vele geslachten moeten voorbygaan vóór dat het er mee eigen kan worden; en dat zelfs na er mee eigen te zyn oude herinneringen en vooroordeelen steeds zullen samen werken om de indringster te wederstaan."

4. Dat daarfan duidelike foorbeelde is in Skotland, Wallis, Canada, Elzas, en Friesland.

5. "Dat het de boerenbevolking is die steeds zich het meest vast klemt aan eene taal en dat ons land hoofdzakelyk uit eene boerenbevolking bestaat sodat ferdrijving van die landstaal hier zwaarder zal gaan as ergens elders.

6. Dat Afrikaans of "Kaapsch-Hollandsch de taal is van de massa der bevolking van deze Kolonie" (en natuurlik nog meer fan Vrystaat en Transvaal),

7. Dat Hollans hiir onherstelbaar ferlore is, en dat alle pogings sowel om Hollans teeno'er Engels te handhawe as om Afrikaans tot Hollans te herstel, hopeloos misluk is.

8. Dat 'n Engelsman gen Hollans, mar wel Afrikaans, leer praat.

9. Dat "Hoog-Hollandsch byna geheel verbannen is uit het gewone gezellig verkeer."

10. Dat di jonge predikante van onse Ned. Ger. Kerk selfs op di preekstoel gen suiwer Hollans gebruik ni.

11. Dat selfs Hollanders wat hiir inkom Afrikaans leer praat en dat hulle kinders eerder Afrikaans as Hollans leer.

12. "*Dat dus de tegenwoordige taal van Holland niet de bestemming heeft, de toekomstige taal van Zuid Afrika te worden.*"

15. Dat "niets prysenswaardiger is" as di Afrikaanse taalbeweging ver so vêr as "het doelder beweging is om het verstand en het hart diergenen te treffen, voor wie iedere andere taal onverstaanbaar is"

Di vraag is by onse Hoofregter: "Wi van di 3: Engels, Hollans, of Afrikaans, sal landstaal worde?" As ferengelste Afrikaner, of Engelsman in syn hart (hoe sou hy anders ooit Hoofregter geworde wees?) *moes* dit by hom *fooraaf* vasstaan, dat Engels landstaal *moet* worde. Dis nou mar net die vraag: Wat dan gemaak met di ansprake wat Hollans en Afrikaans maak op diselfde reg?

Syn besware teen Hollans is genoeesaam, en sal haas elke lid van di Genootschap van Regte Afrikaners graag o'erneem.

Mar nou, wat hy teen Afrikaans seg dan? Wel dis so glad en al omfer gegooid deur di redakteur van di *Zuid Afrikaan* in syn leader, dat dit lyk of nimand van die Regte Afrikaners sig eens moeg gemaak het om dit te weerleg ni. Hier is die leader.

"Die onzen Hoofdregter, den heer de Villiers, kennen, zullen, toen hy by de Bibliotheek vergadering van 1.1. Zaterdag de vraag "welke zal onze toekomstige taal zijn?" als zyn onderwerp aankondigde, wel voor geen enkei

oogenblik in twyfel verkeerd hebben omtrent het resultaat waartoe hy zou geraken. Maar zij zouden tevens iets meer degelyks, grondigs en wetenschappelyks hebben verwacht, dan het interessante opstel, dat wy elders vertaald weergeven. Zy stelden zich welligt voor een onderzoek naar de taalwetten en andere oorzaken, welke leidden tot het ontstaan en tot de door hem geboekstaafde aanvankelyke heerschapy van het Kaapsch Hollandsch, zoowel als naar den eigenlyken aard en den aanleg van die "taal," als onderscheiden van het eigenlyk Ned-rduitsch. Dezulken werden erg teleurgesteld. Hy gaf blote ongemotiveerde feiten op. En toch, welk eene schoone gelegenheid had hy om aan te toonen, dat het ontstaan van "die Afrikaanse Taal," wel verre van zonderling en alleenstaand te zyn, slechts een is van vele dergelyke verschynselen ! Hy zelf haalde, blykbaar onbewust, een verwant voorbeeld aan. Dat de taal der overwonnelingen soms die der overwinnaars verdringt, dat helderde hy op met het feit, dat het Angel-Saksisch en het Fransch eeuwen lang een gemeenschappelyk bestaan in Engeland hadden, maar dat het laatste uiteindelyk voor het eerste week. Doch dat hetgeen in de 17de en 18de eeuwen in Zuid Afrika plaats vond op het gebied der taal, eene bloote herhaling was van hetgeen in de 11de, 12de en 13de eeuwen in Engeland werd aanschouwd, daaraan schynt de heer de Villiers niet te hebben gedacht. En toch, welk eene analogie bestaat er tusschen beide ! Gelyk het Hollandsch de inheemsche talen alhier verving, zoo verving het Angel-Saksisch de taal der Britten. Franschen landden hier aan en verloren in den loop des tyds hunne taal, doch nam n niet het geschreven, het grammatikaal Hollandsch aan, maar een gesproken dialect of "patois"—indien men dat woord verkiest—ontstaan uit eene ontbinding van het zuiver Hollandsch. Naar Engeland kwamen Fransch sprekenden over in veel grootere getallen dan naar deze kolonie ; zy kwamen als overwinnaars met al den invloed van stand en magt, en gevolgelyk slaagden zy er in hunne taal in te voeren als die der Regering en der beschaafde zamenleving ; doch ten langen laatste trof het Fransch daar hetzelfde lot als hier—het verdween. Doch het maakte plaats, niet voor het geschreven Angel-Saksisch van vóór de verovering, met zyne ingewikkelde grammatica, meer verwant aan het Hollandsch dan aan eenige andere taal ter wereld ; maar voor eene corruptie dier taal, die, even als ons Kaapsch Hollandsch, wel door het volk werd gesproken, maar niet geschreven. Het zuiver Angel-Saksisch bestond niet meer. Het had (alweer even als ons Kaapsch) verloren "die grammatikale ingewikkeldheden, veroorzaakt door de verbuiging der zelfstandige naamwoorden, die schynbaar willekeurige onderscheidingen van geslachten, dat

regeren door voorzetsels" enz., welke het Hollandsch voor zoo velen moeilĳk maken. "Alles dat maar eenigzins kon verwaarloosd worden, zonder schade te doen aan het grootte oogmerk van de meening des sprekers of schryvers uit te drukken—welk ander doel van een sierlyken of kunstlievenden aard het oog mogt dienen, werd zonder genade geweerd. Eene verandering als deze is buiten kyf de ontbinding eener taal." Zoo schryft Craik van het Engelsch, dat de overwinning behaalde. Het is alsof wy een taalkundige hooren declameren tegen de oplossing van het Nederduitsch in "die Afrikaanse Taal." Het was voor zulk een praatvorm, alzo ontstaan, dat het Fransch moest zwichten. Het zwichtte voor een dialect, even ontaard, en op dezelfde wyze ontaard als ons Afrikaansch, waardoor het hier werd overwonnen. Telt het Afrikaansch vele woorden van Hottentotschen, Maleischen en Franschen oorsprong: het dialect, dat in Engeland kwam bovendryven, telde nog veel meer Celtische, Ieensche, Latynsche en Fransche woorden. In haast ieder opzigt schynen zy verwant. Waarom zou dan de eene voor de andere moeten wyken in Zuid Afrika? De heer de Villiers zegt, omdat het Engelsch eene prachtige taal is, en het Kaapsch een barbaarsch mengelmoes. Maar dat was juist het oordeel, dat in de twaalfde eeuw werd geveld over het Fransch en Engelsch respectively; en toch verdrong het laatste het eerste. En er zyn tallen van andere voorbeelden, dat h't niet altyd de beste taal is die wint. Zie, de heer de Villiers zegt, dat het Kaapsch lang niet haalt by zuiver Hollandsch, en toch beweert hy, dat het eerste in Zuid Afrika meer levenskracht dan het laatste aan den dag legt. Het Latyn plaats makende voor het Italiaansch, het oude Grieksch voor het moderne Grieksch, het Zuidelyk voor het Noördelyk Fransch—ze zyn allen voorbeelden in denzelfden trant. Het Kaapsch, zegt hy, is zoo ellendig arm. Had hy over het onderwerp nagedacht, hy zou inzien, dat die tegenwerping ongegrond is. Hy zou begrypen dat het Kaapsch van het Hollandsch hoofzakelyk verschillende in spraakkunst alleen, byna het gansche Hollandsche woordenboek ter zijner beschikking heeft, en eene hoedanigheid bezittende, die het gemeen heeft met Engelsch, d. i., gemakkelykheid van toeëigening van vreemde woorden, vatbaar is voor eene onbepaalde uitbreiding. Deze gemakkelykheid van toeëigening, gepaard by vryheid van grammatikale regels, verklaart de voorkeur, die het Kaapsch in zovele rigtingen erlangt boven het Hollandsch; en die hoedanigheden, gevoegd by een patriottisch gevoel, geboren uit de gedurige oorlogen der Engelschen tegen de Franschen verschaffen ook de verklaring der verdringing van het Fransch door het Engelsch. In den regel wint de gemakkelykste taal het, mits de voorwaarden gelyk zyn. Maar de voorwaarden

zyn in Zuid Afrika *niet* gelyk. Wint Engelsch het op den langen duur van Nederduisch en Afrikaansch beiden—het zal zyn als gevolg, niet van zyn eigen uitstekende verdiensten, maar van gedurigen aanwas der Engelsche bevolking, van zyne aanmoediging met uitsluiting van alle andere talen door de Regering, en vooral van zyne literatuur, die niet alleen ryk, maar ook goedkoop is. Wy zyn geene voorstanders van Afrikaansch. Wy meenen, dat de mannen van *die Patriot* een hopeloozen stryd voeren; maar wy houden staande, dat, indien Afrikaansch en Engelsch als splinternieuwe talen met malkaar in aanraking konden worden gebragt, het eene zonder eenige letterkunde en het andere met eene van zeshonderd jaren achter den reg, de kans der overwinning zoodat gelyk zou staan.”

Di enigste wat ons in di *Patriot* hierop find is 'n Korrespondensi in di blad fan 15 Juny 1876. Ons neem dit o'er omdat hierin 'n argument is voor die Afrikaanse taalbeweging, wat al honderd mal die teenstanders voorgeworpe is, wat nog nooit imand kon weerlê nie, en tog blyf hulle dit altoos misken, namelijk dat ons nie alleen 'n taal moet hê waarin ons kan *verstaan* wat andere ver ons vertel nie, mar ook waarin ons onse gedagte kan *uitdruk* as volk. Ons geef dit as bewys ver die teenstanders dat hier 'n onomstotelike klip al 3 jaar lank in hulle pad lê wat hulle nog nie kan verroer nie.

An Lokomotief.

Meneer,...Ek siet in die *Zuid-Afrikaan* van die 17de Mei dat ons Hoofregter, meneer de Villiers, 'n rede gehou het o'er: “*Wat die toekomstige taal van ons land sal wees.*” Meneer moet tog asseblief myn komplemente gé an die meneer wat die *Zuid-Afrikaan* uitgê—en se dat ons Afrikaners ver hom hartelik lat bedank, dat hy ons saak so verdedig het. Ons wens dat hy oek 'n voorstander van die Afrikaans mag worre.

Ons Hoofregter veroordeel die Afrikaanse beweging, omdat hy *meen*, “dat as 'n man verstand genoeg het, en genoeg geleer het om *ons* taal te kan lees en *verstaan*, hy dan oek in staat sal wees om taalkundig Hollans te *begryp*.” Nou, ek wil daar nie voor stry nie, en kan oek nie; want daar is mos glo groot verskil tussen 'n saak te *verstaan* of mar te *begryp*. En dit is dan juis in on voordeel, want dan kan ons mos nog altyd van die Hol-

lanse letterkunde gebruik maak tot ons een dag self 'n GROOT letterkunde het. Mar wat ek my om verwonner is, dat di *Hoofregter* so kan praat nes dit genoeg is as 'n man mar 'n ding kan *begryp*! moet hy dan nie oek 'n taal he om ver hom in te kan *uitdruk* nie? Moet hy dan mar net kan *begryp*, sonder ver hom oek te kan lat *begryp*? Hy se wel ons moet opgehêp worre—mar hoe kan hy dan te'en die **Patriotte** wees? Dis mos juis wat julle an ons wil doen—*ver ons ophelp*. Daarom kom julle tot by ons, om ons hand te neem en op te help. Mar hulle staat bo'op die berg en skré: "Julle moet opgehêp worre! julle moet opgehêp worre! Kom op, dan sal ons julle ophelp!" en al die skré en lawaaimaak bring ons niks verder as ons is nie. As hulle ons wil ophelp—lat hulle dan *na ons toe kom, ons hand vat en dan met ons ophelp*. So lank as hulle dit nie doet nie, is al hulle praat van "ophelp" net spot met ons. Né meneer, ons sal die *Patriot* ondersteun, en saam werk so veel as ons kan. En al mag ons taal self met geweld onderdruk worre (wat ons hoop dat God nie sal toelaat nie, want "Hy regeer") en al mag die hele saak dan misluk, dan sal ons nog altyd met dankbaarheid terug dink wat "die Genootskap van Regte Afrikaanders" ver ons gedaan het. Gaat voort, julle doel is edel. "Die met julle is, is meer as die te'en julle is." Ek wens julle voorspoed en se'en.—
"Die Heer regeer."

EEN DANKBARE AFRIKANER.

Wat onse Hoofregter bybreng van verdringing van die Franse taal deur die Hollanders moet blykbaar dien tot 'n sydelingse verskoning van die verdringing van Hollans of Afrikaans nou deur die Engelse. Hy vergeet egter dat die saak toen letterlik net teeno'er gesteld was van wat dit nou is. Hollans was toen landstaal en Frans 'n vreemde taal van inkomende immigrante. Mar nou is dit omgekeerd, Afrikaans is die landstaal en Engels is die taal van vreemde setlaars wat hier inkom. Mar bowendien die Franse taal is hier nie so verdring nie, soos duidelik blyk uit die vollende anhaling uit "Die Geskiedenis van ons Land," bladsy 71.

Hulle eerste kerk het hulle gebou in Groot Drakenstein, waar nou die "Simondium" staan, wat deur hulle nakomelinge opgerig is as gedagtenis van hulle eerste predikant, Pierre Simond., Die kerk van Drakenstein het vier Franse predikante gehad: Simond, Daillé, Beck en

Campher. Hulle het die Franse taal gespreek tot in 1724. Di's ruim 35 jaar na die aankoms van die Hugenote in die kolonie. In die tyd was byna almal wat uit Frankryk gevlug het al dood en hulle kinders wat hier gebore is, het almal Hollans geken. Toen daar nog mar twee of drie van die ou vlugtelinge was wat gen Hollans verstaan nie, het die Hollandse regering expres 'n krankbesoeker ver hulle aangestel.

Di's een wonder, as 'n mens reg daaro'er denk, dat die prediking in die Franse taal nog so lank geduur het, want kyk, in Frankryk is hulle so wreedaardig vervolgd geworde, en daar het hulle so veel onreg moet ly, dat hulle van selfs alle liefde ver hulle vaderland en ver hulle moedertaal verloor het. Dan kom nog daarby dat Holland hulle met ope arme ontvang het en die meeste van hulle daar 'n heele tyd deurgebrenge en toen die Hollandse taal aangeleer het, so dat hulle van selwers liefde ver die taal gekry het, en dit to n beskouw as hulle tweede vaderland. En eindelijk, hulle is hier in een Hollandse kolonie kom woon, onder Hollanders, en het as broers same gewoon en hulle kinders o'er en weer getrouw.

Verder is dit van groot belang om daarop te let, deur watter middels onse Hoofregter denk dat die voorstanders van Engels in staat sal wees om die landstaal uit te roei en Engels algemeen te maak. So kan 'n mens van jou teenstanders veel leer, as hy mar dom genoeg is om jou met syn planne te lat bekend worde. En dit lyk ver ons of die Hoofregter hier die politiek van syn party heeltemal verklap het, of dit so heel slim van hom was, laat ons an die publiek o'er. Want die publiek staat nie altoos voor die Hoofregter tereg nie; mar op sommige punte staat die Hoofregter weer voor die regbank van die publiek.

Publiek.—Kom nou hier, ons roep jou op, Milord! Vertel ons deur welke middels sal julle die landstaal uitroei, en Engels invoer?

Juts de Villiers.—Deur die vollende middels:

1. Deur Engels te lat preek in die Kerke.
2. Deur Engels te lat praat in die Huise.
3. Deur Engelse boeke in te voer.
4. Deur nix as Engels toe te laat in Parlement, Geregshof, Afdelingsraad, Municipaliteit, Vrederegterskantoor en Skool.

Publiek—Mar as ons nou seg: As dit so is, dan wil ons,—

1. Gen Engels meer lat preek in onse Kerkenie;

2. Gen Engelse Gouernantes in onse huisehê nie;

3. Gen Engelse, mar Hollanse en Afrikaanse boeke, lees; en

4. Dan eis ons voortaan erkenning van onse taal in Skool, Vrederegterskantoor, Poskantoor en watter kantoor daar meer mag wees, in onse Municipaliteit en Distriksrade, ja tot in die Hoge Geregshof en Parlement;—wat word daar dan van al julle mooie planne?

Juts de Villiers.—Wel, die publiek het seker alle mag in hande, mar julle is te dom om julle regte te lat gelde.

Publiek,—Dankie, Milord! Genoeg ver die slag. Jy kan nou mar gaan. Jy was dom genoeg om jou party te verklap. Gaat mar! Ons weet nou wat ons moet doen.

ONWEDERLEGDE PUNTE.

Kort na die redevoering van Hoofregter de Villiers, in Juny 1876, werd daar 'n publieke vergadering gehou an Montagu, om die vraag te bespreek: wat die toekomstige landstaal van S. Afrika sal wees? Die vollende verslag daarvan neem ons o'er uit die *Patriot* van 15 July 1876.

ONS TOEKOMSTIGE LANDSTAAL.

Daaro'er was 'n publieke vergadering op Montagu. Vollens die *Zuid-Afrikaan*, was die grote meerderheid ver die Afrikaanse taal. Dis oek natuurhk. Duits in Duitsland, Frans in Frankryk, Engels in England, Hollans in Holland, en *Afrikaans in Afrika!* Onder andere het ene Meneer D. du Toit daar een flukse rede gehou ver ons taal, en ons wakkere agent daar, Meneer W. A. Joubert, het die vollende 14 punte daar opgegê, waarom Afrikaans! ons landstaal moet wees, en daar was gen een wat die punte kon weerleg nie. Die punte is in die *Zuid-*

Afrikaan oek gedruk en tot nog toe het niemand dit ge-
waag om dit te weerleg nie.

1. Omdat Afrikaans die moedertaal is van ons te'en
woordige geslag.

2. Omdat die 'n inlandse taal is, wat hier tuis hoort en
daarom moet in eer gehou worde.

3. Omdat dit deur die grote meerderheid van die bevol-
king van ons land as landstaal gebruik wort, self deur
Engelse en Hollanse families wat hier woon,

4. Omdat dit gemakliker is ver Afrikaanse kinders om
te leer as hoog Hollans of Engels.

5. Omdat, as Afrikaans erkend wort as landstaal, en in
die skole geleer wort, dit 'n grote besparing van tyd en
geld sal wees in die ond rwy van ons volk.

6. Omdat ons dan in ons dagelikse omgang met makkaar
'n beskaafde taal, en nie meer 'n tongval of patois, ge-
bruik.

6. Omdat die beste manier om 'n volk te ontwikkel en
te beskawe is om af te daal tot die moedertaal van die
bevolking van dieland.

8. Omdat Afrikaans geen hinder, mar 'n hulp sal wees
ver ons Afrikaanse kinders om vreemde tale te leer.

9. Omdat dit in betere nasionaliteit geef as 'n volk syn
ei'e selfstandige taal het, apart van alle andere volke of
nasies.

10. Omdat die Afrikaners dan 'n betere kans het om in
eereposte en goeje betrekkings te kom, wat nou deur
vreemde moet ingeneem worde, tot ongerief en skade ver
ons boerebevolking.

11. Omdat daar min kans is om die Hollanse taal in
waarde te hou of as landstaal te herstel, en die gevolg
daarvan is dat Engels altemit die o'erhand sal kry.

12. Omdat, as die Engelse taal die o'erhand kryg, die
meeste van onse Afrikaanse families heeltemaal sal te
gronde raak.

13. Omdat die eenvoudigheid, gemaklikheid en ver-
staanbaarheid van die Afrikaanse taal meer leeslus sal
opwek onder die lagere klasse.

14. Omdat Afrikaans gemaklik tot *eenvormigheid* van
taal kan gebreng worde in alle bedrywigheid van ons maat-
skappelik lewe, sowel in skrywe as in praat."

Waar is die man om die 14 punte omver te goi? Juts
de Villiers kan gerus weer 'n predikasie hou in die Kaap
om die punte te weerleg, *as hy kan*. Hy wou die Afri-
kaanse taal weggoi en Engels landstaal maak, sonder één
gegronde rede; hier het hy nou 14 gegronde redes waarom
Afrikaans landstaal moet wees. Lat hy die nou weer-
leg! Ons sal wag op syn antwoord.

Tot nog toe (Juni 1879) staat die punte daar onangeroerd; Luther wag nog op Eck om syn Theses te weerlê.

Ver so vêr die kwessie van ons toekomstige landstaal openlik voor die publiek gebrag is, het die Afrikaanse party dit glorieus gewen, so wel by monde as geskrifte. Rustig werk die Genootskap voort agter onwederlegde en soos dit ons lyk onwederlegbare argumente. En as Afrikaans *nie* as landstaal algemeen erkend word dan is dit omdat daar andere middele gebruik word om dit teen te werk as reg, verstand, en waarheid. En dat onbetamelike middels gebruik is om die taalbeweging teen te werk sal ons in die vollende hoofstuk sien.

V. TEENSTAND.

Dis heel natuurlik, dat by di uitbreiding van die taalbeweging die haat sig nou in teenstand sou openbaar. Afrikaans het twe mededingers na die reg van landstaal te wees: an die een kant het hy die boel Engelse en Engelsgesinde Afrikaners en an di ander kant die Afrikaners met Hollanse harte. Die meeste teenstand had die saak egter te verduur van andere koe-rante, wat afgunstig is op die voorspoed van die *Patriot*, en van die predikante, omdat die orgaan van die taalbeweging te rondborstig na hulle sin, sonder ansien van persoon, die waarheid seg. Soos Uilspi'el seg: "Omdat ek die waarheid seg, daarom haat die mense myn." Mar die skrywer siet gen kans om die teenstand beter te beskrywe nie as dit gedaan is in die *Patriot* van 6 en 13 Desember 1878. Daarom neem ons die twe artikels hier o'er.

ONSE VYANDE.

Eers doodswyge;
Nou doodslaan'

Onse Afrikaanse saak neem geweldig sterk toe, in die laaste tyd veral, soos al ons lesers weet. Mar net so sterk is die vyandskap ook toegeneem, of liwers, net so

sterk is die verborge vyandskap teen ons openbaar geworde.

Onse saak neem sterk toe. Gen week sonder nuwe intekenare nie. 'n Nuwe snelpers is ontbode en die Afrikaners spring van alle kante by om dit te betaal. Die *Patriot* kom ankomde jaar die helfte groter uit. Di Genootskap het besluit om 'n begin te maak met die Bybelvertaling. Die eerste leerboekie is gou van die hand geset, en beantwoord goed, ens.

Ons het dag en nag gewerk ver die saak, haas bowe ons swakke vermoë, sonder enige beloning, alles met die oog op die toekoms. En nou dat dit lyk of ons moeite haas sal beloond worde, ten minste deur erkenning en dank, nou word ons eers reg gehaat en gesmaad van verskillende kante.

Ons het 'n blad opgerig teeno'er die sterkste vooroordele en die bitterste teenstand. Ons het begin met minder as 50 intekenaars; sonder geld; sonder invloed. En binnen 3 jaar tyd is ons blad so toegeneem, dat hy nog mar 3 Hollanse koerante ken in heel Suid Afrika wat meer intekenaars het as hy, en gen een wat so druk en graag gelees wort nie; en as syn intekenaars so bly toeneem, sal dit nie lang duur nie of hy is al die ander verby Nou, die grote meerderheid van ons intekenaars is mense wat nooit ver koerante ingeteken het nie. En ons dog al die tyd dat die man 'n grote weldaad an syn volk bewys, wat hulle tot lees bring.

Dan verder. Deur in die taal van die bevolking 'n blad uit te ge, het ons nie alleen leeslus, mar wat meer seg oek *skryflus* opgewek by onse bevolking. Week op week blyf 'n boel briewe o'erle wagtende op plaas. Die mense voel dat hulle nou nie langer soos doofstomme hoef te sit nie. Dis iets wat alle teenstanders tot nog toe nie *kon* of nie *wou* sien nie. Hulle hou mar daarop: "die mense kan goed Hollans *verstaan*." Nou, ons het honderde getuigenisse dat dit in die regel nie so is nie. Mar dan nog, al sou ons dit toegé, dan vraag ons nog hoeveel van onse bevolking kan hulle *uitdruk* in Hollans of Engels? 'n Taal is tog net so goed die voertuig om jou gedagte uit te druk, as om 'n ander syn gedagte te verneem. Dit het al ons teenstanders tot nog toe misken, en daar is nie een wat in staat is, om ons posisie op die punt te bstry nie. Die bevolking voel dan oek die mag, daarom noem hulle die *Patriot*: "*ons koerant*." En daarom skryf hulle so fluks daarin en begin hulle gedagtes uit te spreek. Ons dog dat dit 'n grote weldaad is om 'n volk wat verstandelik geboeid was in die ergste slawerny die tong los te maak dat hy syn regte kan verdedig.

Ons het 'n nasionaliteitsgevoel help opwek, wat sig al kragtiger op verskillende punte openbaar, en waaran so'n behoefte was in ons land, en wat, veel goeds beloof ver die toekoms. Van alle kante kom getuigenisse: "Die *Geskiedenis van ons Land* is die lig van Suid Afrika, wat ons oge lat ope gaan het"—"Die *Patriot* het ver ons geleer, dat 'n Afrikaner oek 'n reg het" ens. En ons dog dat ons heel wat dank daarvoor verdien het.

So sou ons kan vortgaan. Mar dis onangenaam om genoodsaak te wees op syn eie daade te wys. Mar hier is dit noodsaakelik, want die ander koerante doet dit nie; hulle haat en smaad ons so veul as hulle kan. Buiten 'n paar klein Distrikskorante, wat net uitkom ter wille van die advertensies, kan ons net die *Zuid-Afrikaan* noem as 'n blad wat 'n onpartydig stilwyge bewaar het, wat die redaksie angaat, mar korrespondente het die stilswyge goed gemaak deur daarin gal teen ons uit te braak so veul as hulle kan. Korrespondensies teen ons daarin alleen, by makaar gedruk. sou 'n mooi groot boekdeel uitmaak, Dan die *Volksblad* is oek 'n gunstige uitsondering in die laaste tyd. Eers wou di blad ons volstrek nie erken nie; en nou erken hy (tog dat die *Patriot* opgang maak by 'n deel der bevolking; dat hy druk geleses word, ens.

En dit is nou al genade. Verder is dit vuur en vlam. 'n Hele resiment van vyande staat rondom ons. Eers wou hulle ons *doodswyge* deur gen notisie van ons te neem nie. Mar nou die saak te sterk toeneem, word die vyandskap openbaar en nou wil hulle ons *doodslaan* of *doodtrap* soos een van hulle geseg het.

Ons seg 'n hele resimant vyande het ons rondom ons. Pas dreig die *Argus* ons met England syn lange arm en sware hand, of die *Cape Times* wil ons doodtrap met 'n lompe Engelse voet. Skaars lat hy ons los, of die *Graaff-Reinet Advertiser* verguis ons met die hardste woorde wat hy kan kry, en toon dat hy ons sou *vergruis* as hy kon. Nouweliks begin die Transvalers te erken, dat ons ver hulle regte pleit, of die *Volkststem* maak ons veragtelik, ten minste so ver as hy kan. Syn onmag is pas geblyk en die *Patriot* begin net mooi wortel te skiet in die Vrystaat of die *Express* wil ons met wortel en tak uitroei, as hy kon. En nader kom die vyande, nouwer word die sirkel, nes hulle ons wil dooddruk. Daar vlieg Meneer Willemsen van Richmond op, nes 'n reus Goliath, en tel syn magtige 'penneswaard' teen ons op. *Zuid Afrikaan, Volksblad* en *Era* moet syn orakels teen ons uitbasuin (gewillig, of nie?). *Colesberg Advertiser* voel dieselfde woede, mar het nix te se, en neem dus een van die drogredes van Willemsen syn stuk o'er. Die *Era* voel weer dat Willemsen syn stuk laf en kragteloos is, en neem nog die las-

tertaal van de *Express* o'er. Mar né, hulle kom nog nader. Ds. du Plessis van Rustenburg en die kerkeraad van Pretoria val ons in ons eie blad an. In een woord, ons sou in die laaste tyd net die hele *Patriot* wekeliks kan vul, met wat daar direk of indirek teen ons geskrywe wort.

Wat is dit dan? Wat is dan *onse sonde*? Dit word nou hoog tyd, dat ons self ondersoek. Daaro'er vollende maal. Een troos ver ons lesers ver ditmaal: Dis 'n gek wat 'n knopkirie opneem om 'n vlieg dood te slaan. Of liwers: dis 'n sotte koning wat 'n hele leger oproep om 'n muis in syn klerekas te kom vang. Oordeel dus self o'er die wysheid van ons teenstanders wat so'n lawaai maak teen die nietige, veragtelike *Patriot*!

ONSE SONDE.

Wee u, wanneer de menschen wel van u spreken ;
want hunne vaders deden desgelijks den
valschen profeten.—Luk. 6 : 26

“ Er is 'n tyd om te zwygen en 'n tyd om te spreken, ” seg Salomo. Daar is 'n tyd om met David te sê: “Laat Simeï vloeken.” Mar daar is oek 'n tyd om met onse grote Meester te sê: “Indien ik kwalyk gesproken heb, betuig van het kwade; en indien wel, waarom slaat gy my?” Die kuns is mar net om te weet wanneer ons met Salomo moet sê: “Antwoord den zot niet naar zyne dwaasheid, opdat gy ook hem niet gelyk wordt,”—en wanneer; “Antwoord den zot naar zyne dwaasheid, opdat hy in zyne oogen niet wys zy.” (Spr. 26 : 4, 5).

Ons is nie al te fyngvoelig nie; eersug set ons nie an om elke beskuldiging te weerlê nie. Mar nou is spreke plig; spreke eens en veral.

Laaste week het ons geskrywe o'er *onse vyande*. Ons was nog lang nie op die end nie. Dis nie alleen korante en tydskrifte wat vuur spuw teen ons nie. o Né, op elk gebied het ons onse vyande.

1. Onder *Skoolmeesters*. Om mar twe voorbeelde te noem.

a) Op die Stellenbosse Gymnasium is die redevoering van Juts de Villiers o'er onse toekomstige landstaal openlik voorgelêes, waarin hy wil antoon dat Engels en nie Afrikaans ons landstaal moet wees nie. Natuurlik is die grondige weerlegging deur die *Zuid-Afrikaan* en

deur ons self nie daarby voorgelees nie. Dit was dus 'n partydige handeling, met 'n bepaald vyandige bedoeling teen onse taalbeweging.

b. In die Kosskool an Blou Vly (Wellington) was jongelinge wat lede was van ons Genootskap, en hulle is gedwonge om te bedank, of hulle moes die skool verlaat. Wil jy 'n direkter vervolging hê!

1. Onder *Predikante*. Om weer twe voorbeelde te noem. (As dit nodig is kan ons hulle naam en agternaam noem; nou verskoon ons hulle persone, om ons net met die saak besig te hou) hoewel hulle onse vyande is.

a) Ds. N. wou syn susters kind nie by hom an huis loseer nie, as hy die *Patriot* lees. Kan jy jou bekrompener teenstand denk!

b. Ds. J. het 'n Lid van syn gemeente angeset om ver die *Patriot* te bedank, omdat dit onder die wederdopers uit kom,—daar hy beter weet of ten minste kan en behoort te weet. Het jy ooit oneerliker en gemener middels sien gebruik!

Sal ons verder gaan? Né, dis nie nodig, want onse lesers weet self, watter gemene en lage liste agteraf gebruik word, om ons teen te werk. Ons het oek genoeg geseg om te latsien, *hoeveul* vyande ons het, en *van watter soorte*.

Lat ons dus liewers tot ons self inkeer. 'n Mens kan van jou bitterste vyande oek leer. Lat ons hoor, *wat* hulle teen ons getuig. Wat eintlik onse sonde is. Dis goed om so 'n afr kening te hou voor die jaar uit is.

Nou lat ons dan eenkeer die swarte register van onse sonde naslaan, en verneem, waarvan onse vyande ons so al beskuldig.

1. "*Julle maak die volk op teen die regering*"—so roep Meneer Willemsen van Richmand, die *Graaff-Reinet Advertiser*, ens. Die beswaar het ons al dikwils weerleg. Mar daar is mense, al het jy hulle honderd mal o'ertuig, dat hulle verkeerd is, dan kom hulle die honderd en eerste mal weer met dieselfde oue storie an, nes dit splinter nuut en nog nooit weerleg is nie. Daarom geef ons hier weer wat ons geseg het in di *Patriot* van 10 Mei 1878.

"Nou seg meer as een altemit: Mar is dit wel reg, om die sonde van ons regering so an die lig te bring? Sondig ons nie daarmee teen Gods woord, wat zeg, dat ons die magte moet onderdanig wees nie?"

“Wat hier in die oog moet gehou worde, is, dat om *die foute van 'n regering an te wys en tot opstand teen 'n regering op te roep*, twe glad aparte dinge is.

Kyk Israëls profete, byvoorbeeld. Hulle het nooit ontsien om die regering syn foute an te wys nie, en toch het hulle nooit oproer gestook nie. Mar dit leg in die aard van die sondaar, as jy syn sonde anwys, om te se: jy is 'n oproermaker, soos Achab ver Elia geseg het (lees I Kon. 18: 17). En toch kan dit so ver kom, dat die gristen hom moet verset oek, as die eer van syn God angeraad word, soos die Apostels, Hand. iv, 19: en v: 29.”

2. *Julle werk 'n valse vroomheid.*—Dit verwyf Willemsen ons oek, en die *Colesberg Advertiser* praat dit na. En waar haal hulle dit nog al vandaan? In ons “Eerste Afrikaanse Spel-en Leesboek” het ons geseg: “Die goddelose haat die *Patriot*.” Daaruit maak hulle nou op dat ons leer: “Almal wat teen die *Patriot* is, is goddelose; en almal wat daar voor is, is vrome.” Wat moet daar tog in sulke mense hulle hersens omgaan? Hulle maak ons uit ver dom en laag, ens. En hulle verstaat die eerste beginsels van redeneerkunde nie. Verbeel jou, hulle redeneer so: die goddelose haat die *Patriot*, dus almal wat teen die *Patriot* is, is goddeloos. Dis net of iemand sou se:

honde het 4 bene, dus
al wat 4 bene het, is honde.

Nou wat sal jy nou nog redeneer met sulke mense!

3. *Julle taal is laag.*—Dis 'n algemene beskuldiging. Mar gen een het nog kan antoon *waarin* onse taal lager is as enige andere taal nie. Ons daag enig een uit om an te toon in watter punte ons taal slegter is as enige andere taal, en dan sal ons in net so veel punte antoon dat dit beter is.

4. *Julle roer 'n nuwe taal in*, seg die *Express* gansegaar. Nou, dit is te mal om van te praat, daar ons eerste regel is: “Skryf soos jy praat,” en vrind en vyan^d erken dat dit die taal is van die algemene bevolking van ons land wat ons skryf—al beweer Ds. du Plessis van Rustenburg dat die mense in Transvaal ni so praat nie. Daar sal wel genoeg Afrikaners an Rustenburg wees wat, as dit nodig is, met hulle name sal verklaar dat die *Patriot* suiwer hulle spreektaal gebruik. Afrikaans is in Afrika net so min 'n vreemde taal as dat Afrikaners hier 'n vreemde volk is. Dieselfde verandering wat die volk ondergaan het, het die taal oek ondergaan. Op dieselfde natuurlike manier as Hollanders en Duitsers en Franse hier Afrikaners geworde het, is hulle taal oek Afrikaans gewor-

de. Maak nou eers weer ver ons algar tot Hollanders, Franse en Duitsers—breng ons dus twe honderd jare agteruit—en dan kan Hollans, Frans, en Duits weer ons taal weer. Dis nou die mense wat seg : hulle is ver vooruitgang, terwyl hulle ons twe honderd jare wil agteruit bring ; en ver ons beskuldig hulle van agteruitgang, terwyl ons die bevolking neem waar hulle is, om daarvan dan hand aan hand vooruit te gaan.

5. *Julle is vuil-gewin-soekers,*—dit goi die *Express* ons voor die kop. En die gemene laster neem die *Era* gretig o'er ; en Willemsen stuur dit na die *Zuid Afrikaan*, en neem dit ver syn rekening deur te sê, dat dit “niet geheel verkeerd” is. Ons lesers, wat van beter o'ertuig is sal dit nie kan glo dat ons van so iets beskuldig wort nie. Nou, hier is die woorde .

“ Dit boekje (het 'spel-en lees-boeki'), zowel als het voornoemde blad (*die Patriot*) word uitgegeven als een spekulatie, berekend om te azen op den eenvoud der Zuid Afrikaansche boeren, wiens vooroordelen het aanmoedigt op de allerlaagste wyze.

Verbeel jou ! 'n Saak, waarvoor deur sommige lede jaarliks £25, ja £50 en meer bygedraag wort om dit vort te set en uit te brei ;—'n saak waarin die redaksie en bestuurders gen oulap trek ver hulle persoon en werk nie ;—'n saak waarin bowedien nog jaarliks 'n tekort is wat vrinde buitenaf help afbetaal.....so'n saak wort 'n geldmakery genoem !!! Die spreekwoord seg : “As jy 'n hond wil slaan, kan jy gou 'n stok kry. Mar waarlik, die stok is vêr gesoek ; daar moet al 'n grote gebrek an beskuldigings teen ons wees, as dit so ver moet gesoek worde ! Mar hier geld mogelijk 'n ander spreekwoord : “As emand nie agter die deur gestaan het nie dan sal hy 'n ander oek nie daar soek nie.” Dit kan die Redakteur van *Express* in syn sak steek.

6. “ *Die saak is julle self nie erns nie,*” moet ons alweer van die *Express* hoor :

Alle mogelyke middelen worden door de Redaktie van *Die Patriot* te baat genomen om eene nieuwe taal in Zuid Afrika in te voeren ; maar wanneer het er op aan komt om op eene requisitie te antwoorden, dan vindt Mynheer de Redakteur het wel raadzaam om zich van *goed* Hollandsch te bedienen : dan wordt de zaak (voor *hem*) te belangryk als dat hy 't wagen zou in een taal te schryven, welk tot allerlei misverstand zou kunnen aanleiding geven, en waarvan hy in zyn eigen gemoed overtuigd is, dat de overgrootte meerderheid zyner constituenten volstrekt niets begrypt.

Dis mooi nê! Net twe anmerkings:

a) Die redaktie weet dus nie eens, dat dit pligmatig is, om iemand te antwoord in die taal, waarin hy an jou skrif!

b) Dis 'n mooi komplement ver ons intekenaars, dat 'n elf honderd inteken ver 'n koerant wat hulle nie verstaat nie!

... ..

Genoeg: Daar mag nog wel een en ander wees, maar die hoofsondes het ons opgenoem. En almal pleit ons onskuldig.

En tog is hulle boos op ons, en wil hulle ons vernietig as hulle kan. Sal dit dan alles verniet wees?

o Né, ons het sonde, andere sonde, van hulle standpunt beskoud. Mar hulle noem die kind nie by syn regte naam nie. Nou sal ons self onse sonde opnoem:

a) *Ons is te Afrikaans.* Ons is nie heeltemal Engelsgesind, soos *Cape Times*, *Graaff-Reinet Advertiser*, ens ens. Ons is nie tweslagtig, half Engels half Hollans, soos *Era*, *Colesberg Advertiser*, en ander nie. Ons wil nie, met 'n bietjie Hollans ver die naam, die Engels help invoer nie. Ons is Afrikaans—heeltemal Afrikaans—Afrikaans met hart en siel. Dis sonde nommer één.

b) *Ons is te Godsdienstig.*—Ons wil Gods woord en syn naam en eer oral geëerbiedig hê. Ons misken die Opperwese nie, nes die ander koerante nie. En hier is 'n vername bron van al die bittere vyandskap. Die Bose kan ons nie verdra nie. Hier is sonde nommer twe.

c) *Ons is te rondborstig.*—Ons kom uit ver die waarheid, sonder ansien van persoon. Ons noem elke ding by syn naam. En daarom mag ons oek wel met Paulus se: "Ben ik dan uw vyaud geworden u de waarheid zeggende?" (Gal. 4: 16). Dis ons derde sonde.

d) *Ons is te voorspoedig.*—Ons intekenare neem te sterk toe. Die *Patriot* gaat straks alle koerante verby. Dit kan hulle skade doen..... En dis ons laatste grootste sonde, en is die eintlike oorsaak van al die vyandskap.

Mar dis onangenaam om o'er vyandskap te skrywe en te lees. As getrouwe geskiedskrywer moes ons die hoofdstuk skrywe. Mar hoe korter hoe beter. Dis genoeg dat ons dit hier te boek gestel het, hoe pen en mond Afrikaans bestry het, hoe lis en geweld die beoefening

van ons landstaal wou teenstaan; hoe hoogmoed en vooroordeel daarteen opgewek is; hoe koerante en tydskrifte as wapens gebruik werd; hoe veragting en smaad by beurte ter hand geneem werd; hoe predikant en skoolmeester, Engelsman en Hollander, ja eie landslui die oorlog verklaar het teen die arme pas gebore kindjie. Mar dit het nix gebaad. Die Afrikaanse taalbeweging het tot hiertoe die toets van Gamaliël deurgestaan. As daar mar hier 'n Gamaliël was om an die teenstanders te sê: "Houdt af van deze menschen, en laat hen gaan; want indien deze raad, of dit werk uit menschen is, zoo zal het gebroken worden. Maar indien het uit God is, zoo kunt gy dat niet breken; opdat gy niet misschien bevonden wordt ook tegen God te stryden" (Hand. 5: 38, 39).

4. TOENEMENDE ERKENNING.

In plaas van kwaad, het die saak onberekenbaar veel goed gedaan. Daar was net teenstand genoeg om die krag en geesdrif van die voorstanders altoos an te wakker, en om die belangstelling van buitelanders gaande te hou. Was daar geen teenstand, dan was die saak vandag stellig nie so vêr as dit nou is nie.

Onder die teenstand is die beweging by die dag toegeneem in erkenning. Die orgaan van die beweging, die *Patriot*, is algemeen erkend deur die drukpers en amper alle koerante stuur ruilnommers en self die regering stuur offisiële mededelings. Die beweging vind voorstanders onder alle klasse van die samelewing; die invloed van die party word aldag 'n swaarder gewig in die skaal van maatskaplike en politieke belange.

Om meer tot bisonderhede te kom. Die twee hooforgane van die Hollanse pers in ons land is *Zuid-Afrikaan* en *Volksblad*. Hoor wat hulle getuig. Die *Zuid-Afrikaan* van

“DIE AFRIKAANSE TAAL.”

Die Afrikaansche Taalbeweging, die een steeds wyderen omvang schynt te erlangen, geeft aanleiding tot vele en soms heftige uitingen van gevoel en gevoelen: Aan den eenen kant wordt de strekking dier beweging veroordeeld als “verderfelijk, als de verstandsontwikkeling des volks in den weg staande en als onwetendheid en onkunde in de hand werkende. Aan den anderen kant weer wordt dezelve voorgestaan als een gezond nationaal gevoel aanwakkerende, als de verstandsontwikkeling des volks bevorderende, door duizenden te brengen in communicatie met de drukpers, die daaraan anders geheel vreemd zouden blyven, als alzoo de verspreiding van kennis in de hand werkende, en steeds meer en meer een krachtige hefboom ter opheffing des volks wordende. De meeningen der beide partyen loopen lynregt tegenmalkander in. Wie heeft gelyk?

Ons dunkt dat de waarheid ongeveer halverwege tusschen beiden ligt; maar toch nader by de voorstanders dan by de verguizers der Afrikaansche taalbeweging.

Men beweert, dat de leiders der beweging ten doel hebben, zoowel het Hollandsch als het Engelsch voor de Afrikaansche taal op onze scholen, in ons Parlement en in al de officiële bezigheden des lands te doen wyken; dat onze Afrikaanders, wordt dat doel verwezenlykt, zullen worden afgesneden van alle Europesche denkbeelden en dat alle intellectuele en verstandelyke vooruitgang zal worden gestremd. Hierin zit ongetwyfelt wat waars. Indien men aan het Z. A. College, en aan het Stellenbossche Gymnasium, en op al onze scholen der Eerste Klasse enkel “die Afrikaanse taal” ging onderwyzen, zodat de gansche Engelsche en Hollandsche letterkunde, voor onze jongelieden een gesloten schatkamer werd, en zy voor de ontwikkeling huns verstands en de verryking hunner kennis enkel van de weinige “Afrikaanse” publicatiën afhankelyk zouden moeten zyn, zou Zuid-Afrika er in het intellectuele zeker niet by winnen. Maar is dat juist het doel? Stellen de mannen der Afrikaansche Vereeniging zich voor, het Hollandsch en het Engelsch van onze hoogere scholen te verbannen? Ons herinnerende, dat toen er sprake van was, een genootskap voor het

Hollansch op te rigten, juist de vurigste voorstanders der "Afrikaanse" Taalbeweging onder de eersten waren om hunne medewerking aan te bieden, kunnen wy dat niet gelooven, al schynt ook een brief van dezen en genen "Patriot" van het tegendeel te getuigen. De houding der Vereeniging is, meenen wy deze:—"Engelsch is voor de massa onzer bevolking een vreemde taal; de Hollandsche spraakkunst is moeiljelyk te leeren en wordt verwaarloosd; veroorloof aan onze kinderen—vooral aan die kinderen die geen jaren op school kunnen doorbrengen—om de hoogst gemakkeljke regels te leeren, waarin zelfs de door u verachte taal van hulle dagelyksche conversatie onderworpen is; laat ons eenvormigheid van spellen en schryven bekomen; laat onze taal een burgerregt erlangen naast het Hollandsch en Engelsch; en veel kostbare tyd, die nu verloren gaat in het aanleeren van grammatikale regels, zou kunnen worden besteed aan de verkryging van geschiedkundige en wetenschappelyke kennis. Verder, laat onzen Afrikaanschsprekenden landgenooten, wanneer zy naar Parlement of Afdeelingsraad gezonden worden, de vernedering worden bespaard van te ondervinden, dat zy daar niets kunnen uitrigten, omdat de taal, die daar gesproken wordt, hun vreemd

Dat is, dunkt ons, het doel dat zy voor oogen houden. Daartoe geven zy boeken en kranten uit. En tot nog toe kunnen wy niet inzien, dat beschaving en ontwikkeling daarby hebben geleden. Geen Stellenbossche gymnasiast heeft de studie van het Engelsch en het Hollandsch laten varen, omdat hy aan de "Geschiedenis van Josef" of aan "die Geschiedenis van ons land in die taal van ons volk" genoeg heeft. De bestellingen van Hollandsche en Engelsche boeken by de he ren Jutta en Rose hebben er niet by geleden. Als courantiërs hebben wy niet ondervonden, dat onze intekeningslyst er door is benadeeld. Integendeel, wy hebben er veeleer by gewonnen. Wy bevinden, dat terwyl intekenaren, die de *Zuid Afrikaan* voorheen lazen—misschien op één uitzondering—dezelve ook na die stichting van de *Patriot* intekenden, wier leeslust door dat blad werd aangewakkerd en nu zoowel *Zuid-Afrikaan* als *Patriot* lezen. Wy twyffelen er niet aan of het *Volksblad* heeft hetzelfde ondervonden. In één woord, de *Patriot* heeft velen doen lezen, die nooit te voeren er aan dachten, voor een krant in te teekenen, en is gebleken niet een tegenwerker, maar een medewerker der Hollandsche bladen in Zuid-Afrika te zyn. En de Afrikaansche taalbeweging, hoewel niet berekend of bestemd om den weethlust te verzadigen onzer professoren, doet nog al wat voor minder ontwikkelden, voor wie voorheen volstrekt niets werd gedaan.

En hoe die *Volksblad* denk o'er die invloed van die party wat die Afrikaanse taal voorstaat, blyk uit syn leader wat ten doel het die stigting van 'n Vereniging ten gunste van Hollans en Afrikaans; in die nommer van Saterdag, 7 Juni, 1879.

Daar wy gelooven dat de ineensmelting van Hollandsch-Afrikaansche en Engelsche bestanddeelen der Kaapsche bevolking het groote doel is dat de vrienden van Zuid Afrika voortdurend op het oog behooren te houden, zyn wy niet ten gunste van eene organisatie van partijen in het Kaapsche Parlement die gegrond is op een verschil van nasionaliteit. Dit belet, evenwel, niet dat als het Hollandsch-Afrikaansche deel de bevolking byzondere belangen heeft te beschermen, het gereed moet zyn om zulks te doen. Eén dier belangen is dat der volkstaal. Wy kunnen het Engelschen ingezetenen aan de Kaap nauwelyks kwalijk nemen als zy wenschen dat de Hollandsche taal, binnen den kortst mogelyken tyd, eene zaak van het verleden zal zyn. Hun wensch zal evenwel, naar alle waarschylykheid, niet worden vervuld. Op den tegenwoordigen tyd wordt het meer algemeen dan ooit erkend dat eene kennis van het Hollandsch hoogst wenschelyk is voor hen die vooruit willen komen aan de Kaap, en er doen zich onmiskenbare teekenen voor van eene herleving van het Hollandsch onder de oude Kolonisten. Daar in het Parlement, dat binnen veertien dagen byeen zal komen, het Afrikaansch element zeer sterk is vertegenwoordigd, is de tyd gekomen waarop de eischen der Hollandsche taal behooren te worden voorgestaan, in het Parlement op eene zoowel stelselmatige als doeltreffende wyze. Wy zyn niet van gevoelen dat eenige zoodanige verdediging dier eischen dadelyk voldoende resultaten zal voortbrengen. Wanneer wy evenwel, bedenken hoe de pogingen van den heer Saul Solomon ten gunste van het Vrywillige stelsel, na eene worsteling van meer dan twintig jaren, ten slotte met succes werden bekroond, dan zien wy geene reden waarom de vrienden der Hollandsche taal niet eveneens een veldtocht zouden openen ten gunste van hunne beschouwingen, welke, als die behoorlyk wordt bestuurd, in den loop des tyds zal leiden tot eene volkomene zegepraal.

Wy geven toe dat het geen gemakkelijke zaak is om zulk een veldtocht te besinnen. De moeilykheden die eene poging daartoe in den weg staan, zyn van tweevoudigen aard. Aan den éénen kant is het Hollandsch van de *Zuid-Afrikaan* en het *Volksblad*, welke taal allerwege in de Kaapkolonie wordt gelezen, niet dat van de *Patriot*, en tusschen de voorstanders van het zoogenaamd "Hoog-

Hollandsch" en die van de "Afrikaanse taal" wordt heel wat gekibbeld. Aan den anderen kant, is de kwestie der taal ten nauwste verbonden met die van het onderwijs, en omtrent zaken van onderwijs bestaan er verschillen van gevoelen van zelfs grooter belang dan die omtrent het nut, of anderzins van eene meerdere bevordering, in onze scholen, van de studie der oude taal des lands. Het blykt duidelyk dat de voorstanders der Hollandsche taal niets behooren aan te wenden dat kan strekken om hunne zaak in verband te brengen met hetzy die van de vrienden of de vyanden der "Afrikaanse taal," en dat zy nog meer zorg behoren te dragen om zich niet te vereenzelvigen met hetzy de voorstanders van Staatsonderwijs of de ondersteuners van eene nauwe verbintenis tusschen Kerk en School. Zy behooren zich, vooreerst, te beperken tot het voorstaan van zekere bepaalde punten, waaroimtrent, tusschen hen, geen verschil van gevoelen bestaat. Eén dezer punten is : dat eene kennis der Hollandsche taal eene voorwaarde moet worden gemaakt voor bevordering in den Civielen Dienst. Wy willen niet zeggen dat niemand in dien Dienst behoort te worden opgenomen di niet bekend is met de Hollandsche taal. Het tegenwoordige stelsel van het openstellen daarvan voor iedereen die er uitziet als een "gentleman" en eentamelyk goede hand kan schryven, is, over het geheel, te verkiezen boven dat van een streng examen in verschillende vakken, die in geen verband staan met de byzondere plichten van publieke ambtenaren. Maar zoodanige publieke ambtenaren als welke betrekkingen hebben te bekleeden die hen in voortdurende aanraking brengen met de bevolking in haar geheel, behooren tamelyk goed bekend te zyn met de beide Europeesche talen des lands, en er is niets onbillyks in, als het voor het jonge geslacht der civiele ambtenaren, tot een vasten regel wordt gemaakt dat zy bewyzen moeten geven van het bezit dier kennis.

Een ander punt is van grooter belang. In onze openbare scholen moet Engelsch "de taal der school" zyn. De eenige uitzondering op dien regel is, dat de scholen van de derde klasse ondersteuning kunnen verkrygen van de Regeering, al wordt het onderwijs, voor eenigen tyd, in het Hollandsch gegeven. Nu behoort in die streken, waar het Hollandsch algemeen wordt gesproken, deze taal voorzeker tot die der lagere klasse te worden gemaakt. Het Engelsch behoort te worden aangeleerd door middel van het Hollandsch, en zelfs in de hoogere klassen behoort er geene zulke harde en strenge bepaling te zyn als die wy in onze schoolreglementen vinden vastgesteld. Wy weten heel goed dat, wanneer eene verandering als de bedoelde wordt voorgesteld, zich terstond de vraag zal voordoen of het Hollandsch, dat wordt on-

derwezen aan de Kaap, de taal van Holland behoort te zyn die aan het Kaapsche publiek bekend is uit de Hollandse vertaling des Bybels en uit vele andere boeken, of de Afrikaansche tongval. Daar deze laatste, evenwel, pas thans eene geschrevene taal begint te worden, gelooven wy nauwelyks dat zelfs de voorstanders daarvan niet tevreden zullen zyn met het verschaffen eener betere positie aan het Hollandsch van het oude moederland, in scholen der tweede en eerste klasse, mits hun d'vryheid wordt geschonken om de "Afrikaanse taal" te laten onderwyzen in die scholen der derde klasse, welke staan onder het toezicht van Schoolbesturen, die de denkbeelden van de *Patriot* zyn toegedaan. Zelfs op het laatste punt zullen zy, misschien, niet aandringen, als er wordt bevonden dat de zaak van het Hollandsch daaronder zou lyden; en ook is het niet waarschylyk dat, nu de heer du Toit de neerlaag heeft geleden by de verkiesingen te Beaufort West, hunne aanspraken zullen worden ondersteund in het Parlement. Maar die aanspraken, zoo als ze zyn, behooren niet geheel en al over het hoofd te worden gezien, daar wy voor de bereiking van het doel dat wy op het oog hebben, geen goede resultaten verwachten van eenigen maatregel die in het Parlement wordt genomèn, tenzy die maatregel wordt ondersteund door de bevolking in het algemeen. Het denkbeeld om eene Vereeniging tot stand te brengen tot bevordering van de studie der Hollandsche taal in Zuid Afrika, is dikwyls besproken maar nooit verwezenlykt. Zoodra eenige stappen in het Parlement zyn genomen ten behoeve der Hollandsche taal, zal de tyd zyn gekomen om, met eenig vooruitzicht op succes de plannen tot de oprichting eener Vereeniging weder ter hand te nemen waaraan wy de publicatie van een Hollandsch tydskrift in Zuid Afrika te danken hebben, maar die, tot nog toe, geen ander resultaat hebben opgeleverd; en die Vereeniging behoort te worden opgesteld zoowel voor de aanvoerders der Afrikaanse' beweging als voor hen die meer op hebben met de taal van Holland.

Had imand dit by die begin geseg, dat binnen 2 of 3 jaar die Afrikaanse Taalbewegin so algemeen sou erkend wees, en so'n uitbreiding en invloed sou hê, dan was daar stellig gen 10 persone in ons hele land wat met hom sou samestem nie. Mar so gaat dit, as di Here werk, wie sal dan keer?

7 POLITIEKE INVLOED.

Vollens Art. II van die Genootskap moes di beweging sowel 'n politieke as 'n taalkundige betekenis kry, want daarin word die doel omskrywe sowel "om te staan ver ons *Nasie* en ons *Land*," as "ver ons *Taal*." En dit is heeltemal natuurlik oek Die taal is één met 'n volk. Gen nasionaliteit sonder 'n eie taal. En dis opmerklik, op gen punt kom die nasionaliteit van 'n volk so sterk uit as op di van syn taal; gen ywer so vurig as ver syn taal. By sommige volke grens dit an dolsinnigheid en raserny. Die besadigste Duitser is op di punt van syn taal woedend, en di verstandigste Engelsman is op di punt van syn taal half kranksinnig. Mooi is dit uitgedruk in die volgende gedig:

RASENDE AFGODERY.

Ons leef in die dage van taalraserny,
 En daarvan kom Afrika o k nie meer vry,
 Mar van die elend het dit bitter te ly.
 Hoor hier die geskré van die Engelse Jekke.
 Hul seg, hulle taal moet die wereld o'erdekke;
 Ver Engels moet all' ander tale mar trekke,
 En waar hul die mag het, moet Engels die baas,
 Die landstaal kryg daadlik die agterste plaas,
 En dood moet hy gaan by die Engels geraas;
 En wie hom nog ophou, die is nes 'n stomme,
 Hy mag in geen raad of bediening meer komme,
 Een vreemdeling is hy in syn erfei'endomme.
 Die Engelse taal wort as afgod vereer,
 Die reg wort vertrap waar die afgod reg'er,
 Maar eens sal syn end kom, WANT GOD BLYF DIE
 HEER!

Daar was dan oek gen treuriger bewys van gebrek an nasionaliteitsgevoel in ons land nie, as juis die onverskilligheid en nalatigheid omtrent onse taal. En die erkenning van die taal werd oek gekenmerk deur 'n ontwaking in die opsig. Dit blyk onder andere uit die stroom van gedigte, waarvan die grote meerderheid 'n vurige nasionale gees adem. Kyk Afrikaanse

Gedigte, Eerste Versameling, die afdelings
 "Ver Moedertaal en Vaderland." Uit die
 menigte neem ons net een as 'n staaltjie.

ONS TOEKOMSTIGE VOLKSLIED.

Waar Tafelberg begin tot vër in die Transvaal
 Woon een verenig volk—een algemene taal ;
 Een volk voorheen miskent, een taal voorheen gesmoort,
 Mar nou beroemt, geert, in Oos, Wes, Suid en Noord.

Die A frikaanse taal die klink ver ons so soet ;
 Hy is ons moedertaal—sit in ons murg en bloed ;
 Ons ruil hom ver gen taal al is die nog so skoon,
 Daarvoor het ons gely veragting smaad eu hoon.

Deur eendrag saamgeknop in sterke broederband.
 Is al die burgers vry, van ons vereenigt land ;
 Die land is ruim en kan miljoene nog bevat,
 Die band kan niemand breek met wapens, geld, of wat.

Europa ! roem gerus op al jou grote prag.
 Ons wil ons lot nie ruil, ni ver een enkel dag ;
 By jou is plaasgebrek en dikwils hongersnood,
 By ons is goud genoeg, die wat wil werk het brood.

Die heilge Bybelboek wort by ons hoog geer ;
 Ons ag dit as die woord van onse liewe Heer ;
 Hy leer wat ons moet doen en dit is ons genoeg ;
 Ons breng hom waar ons kom te same met die ploeg.

Gedenk an Volk en Land, getrouwe Hemelheer !
 Siet gunstig oek op ons nes op ons vaders neer !
 Bekroon ons handewerk, en skenk ons uw gena !
 En segen, liewe Heer, 't vereenigt Afrika !

Die eerste het die politieke invloed van die
 beweging duidelik geblyk met die

ANNEXASIE VAN DIE Z. A. REPUBLIEK.

Ernstiger as enige blad het die *Patriot* die
 daad van England bestry as n daad van onreg-
 verdigh. id, van roof en geweld. Toen al die
 andere koerante in Suid Afrika, Hollanse sowel
 as Engelse die Transvaalse bevolking geraai
 het om hulle mar te onderwerp an wat onver-
 mydelik is, was die *Patriot*, die enigste koerant
 wat volgehou het : "Ne, onderwerp julle nie ge-
 willig nie : tel oek gen wapens op nie ; mar

blyf by lydelik verset; England kan julle nie regeer as 'n onwillig volk nie; blyf dus mar gelyk, en dit sal Jan Boel so veul kos, dat hy op laas die land sal moet terug ge, nes vroeger die Vrystaat."

En wat was die gevolg?

Dat die Boerebevolking 'n onbepaalde ver-
trouwe an die *Patriot* gege het.

Dat hulle wekeliks ure vër stuur, om te weet
wat die *Patriot* ver hulle raai.

Dat in hulle vergaderings di *Patriot* voorge-
leg en geraadpleeg, en meesal gevolg word.

Dat Sir Bartle Frere syn lis om 'n Hollanse
predikant mé te neem en daardeur invloed op
die godsdienstig gesinde Boere uit te oefen
totaal misluk is, omdat die *Patriot* hulle toege-
roep het: "Pas op ver Ds. St gman!"—so
dat selfs die preekstoele ver hom geslote was
en hy, so vër as uit koerante te verneem was,
an Pretoria in die Gouwermentsk antoor moes
preek en net één preekstoel in Transvaal ver
hom ope gestel is namelik van die rasende advo-
kaat ver die Annexasie, Ds. Jooste.

Dat die bevolking eenparig blyf weiger om
met iets minder tevrede te wees as teruggaaf
van hulle land.

Dat 'n onpartydige en eerlike koerant soos
die *Zuid Afrikaan* moes erken, dat alle andere
koerante same in Transvaal nie so veul te sê
het as die *Patriot* alleen nie (*Zuid Afrikaan*
24 Augus 1879).

Dat al die Hollanse en 'n heel party Engelse
blaje die houding van die Boere begin te prys,
en herroeping van die Annexasie eis as die
enigste oplossing van al di politieke moeielik-
hede in Suid Afrika.

Dat Sir Bartel Frere self die saak nogeens
an die andag val die Ryksregering anbeveel.

Dat eers 'n 6000 en toen weer 'n 7000 in-
woners van die Kaapkolonie die saak van die
Transvaalse Boere met Memories ondersteun

het by die Koningin, van welke naamteekeninge die Redaktie van die *Patriot* alleen o'er die 3000 besorg het.

Dat.....ja, die einduitslag van die saak moet ons nog afwag; mar seker is dit dat daardeur 'n nasionaliteitsgevoel opgewek is, wat sig steeds duideliker lat gevoel.

KANDIDATUUR VER PARLEMENT.

Mar nie alleen in Transvaal, né, deur die hele kolonie het die Afrikaanse Taalbeweging 'n heilsame skok gegee an die slaperige politieke gees van onse boerebevolking. By die eerste die beste kiesing ver Parlement kryg die Redakteur van die *Patriot* dan oek van twe kiesafdelings Rekwisies om sig verkiesbaar te stel: van Beaufort-West en van Swellendam. Beaufort was die eerste, met Rekwisies van o'er die 200 stemgeregtigde; hoewel die redakteur daar persoonlik geheel onbekend was, maar eevondig as 'n blyk van instemming met syn patriottise beginsels, wat hy so rondborstig in syn blad bepleit.

Dat hy moeilik te bewege was om sig verkiesbaar te stel, is al syn vrinde bekend.

Veral twe grote besware had hy:

1. Zijn onbekwaamheid om te beantwoorde an die hoge verwagting van die publiek.
2. Syn onmisbaarheid uit die jonge en dageliks angroeiende besigheid.

Deur vrinde van naby en van ver werd hy naderhand as met drang daartoe o'ergehaal, en besluit hy om oek hierin sigself en syn persoonlike gevoelens en belange hierin te moet opoffer ver syn land en volk. Daar ons syn antwoord, wat so algemeen in die smaak geval is, moet beskou as 'n soort politieke program van die Afrikaner party, wat hy verteenwoordig, so ag ons dit nodig om dit as 'n gedenkstuk hier te bewaar.